

Marju Holopainen, Irina Kangas

Haasteena koulupoissaolot

– kodin ja koulun yhteistyötä kehittämässä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

3.11.2014

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Marju Holopainen, Irina Kangas Haasteena koulupoissaolot – kodin ja koulun yhteistyötä kehittämässä 50 sivua + 1 liite 3.11.2014
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Mai Salmenkangas Lehtori Jukka Törnroos
<p>Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä pääkaupunkiseutulaisen yhteiskoulun oppilashuollon kanssa. Oppilashuollon henkilökunnassa oli herännyt huoli viime vuosina lisääntyneistä yläkoululaisten luvattomista poissaoloista, ja he halusivat löytää uusia keinoja näihin poissaoloihin tarttumiseksi. Oppilashuollossa koettiin tärkeäksi selvittää vanhempien ajatuksia tilanteesta ja löytää niiden avulla uusia tapoja toimia poissaolotilanteissa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää keinoja vahvistamaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä, niin että tulevaisuudessa oppilaiden luvattomiin poissaoloihin voidaan tarttua entistä nopeammin ja tehokkaammin. Teoreettisena viitekehyksenä työssä oli kodin ja koulun välinen kasvatuskumppanuus. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kuutta vanhempaa, joiden yläastetta käyvillä nuorilla oli runsaasti luvattomia poissaoloja. Vanhempien teemahaastattelut toteutettiin keväällä 2014 yksilöhaastatteluina. Koulun puolelta haastateltiin kahta oppilashuollon jäsentä parihaastattelussa pian vanhempien haastatteluiden jälkeen.</p> <p>Haastatteluissa vanhemmat kertoivat luvattomien poissaolojen aiheuttaneen huolta, turhautumista ja häpeää. Lisäksi koulun epäselvät ja vaihtelevat käytännöt loivat epävarmuutta. Vanhempien mielestä poissaoloihin puututtiin useimmiten riittävän ajoissa, mutta puuttumisen prosessissa löytyi kehittämisen varaa. Parkkiluokan tukitoimintaa pidettiin ehdottoman tärkeänä ja keskeisenä. Kasvatuskumppanuuden vanhemmat näkivät toimivan pääosin hyvin, ja he kokivat tulleen kuulluiksi ja kohdelluiksi tasavertaisina kumppaneina. Haastatteluista nousi esille neljä selkeää kehittämisen aluetta. Nämä alueet olivat viestintä, yhteyshenkilö, informaatio ja prosessi. Viestinnän vanhemmat toivoivat olevan kannustavampaa ja vähemmän kuorimittavaa, ja lisäksi toivottiin monipuolisempia viestinnän tapoja. Kaikki vanhemmat toivoivat, että ongelmatilanteissa koulu nimeäisi yhteyshenkilön, jonka kautta tilannetta lähdetäisiin selvittämään. Vanhemmat kaipasivat myös lisää koostettua informaatiota sekä luvattomista poissaoloista että koulun tarjoamista tukimuodoista. Luvattomiin poissaoloihin puuttumiseen toivottiin selkeää, mutta joustavaa prosessia.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan, että vaikka koululla on toimivia tukimuotoja, käytäntöjä tulisi yhdenmukaistaa ja toimintatapoja tarkentaa. Toimivalla prosessilla voidaan tiivistää kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja tukea nuorta sekä hänen perhettään ongelmatilanteessa.</p>	
Avainsanat	Kasvatuskumppanuus, luvattomat poissaolot, yläkoulu

Author(s) Title	Marju Holopainen, Irina Kangas Challenged by Truancy – developing home-school cooperation
Number of Pages Date	50 pages + 1 appendices 3.11.2014
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Mai Salmenkangas, Senior Lecturer Jukka Törnroos, Senior Lecturer
<p>This thesis was conducted in cooperation with comprehensive school support personnel in the capital area. The support personnel is concerned about increasing truancy, thus the new interventive methods are needed. We wanted to explore whether parents would have new ideas as for how to react when the students are absent.</p> <p>The purpose of this thesis was to find methods to enhance home-school cooperation and find faster and more efficient ways to intervene in the students' truancy. Our theoretical framework consists of the theory on home-school educational partnership. Six parents of frequently truant upper secondary school students participated in the individual theme interviews in the spring 2014. After these interviews, two support staff members participated in a pair interview.</p> <p>Truancy had caused the parents concern, frustration and shame. The school's unclear and varied policies added to the confusion. The school intervened early enough in most cases, but the process of intervention required some development. The supportive activity in the parking class was seen as essential and central. The parents were heard and treated equally in their experiences of mostly well-working educational partnerships. Four clear areas for development surfaced in the interviews: communication; contact person; information; and the process. Communication towards the parents should be carried out through various channels, and it should be more encouraging and less burdening. All parents wished to have one contact person to act as a mediator in problem situations. The parents also wanted more condensed information about truancy and support methods available. The intervention process should be clear but flexible.</p> <p>It is concluded that even if the school has support methods, practices should be unified and methods clarified. A well functioning process can intensify home-school cooperation and support the student and his family in challenging situations.</p>	
Keywords	Educational partnership, truancy, upper secondary school

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Peruskoulu	3
2.1	Nivelvaihe	3
2.2	Nuoruuden haasteet	4
2.3	Oppilashuolto ja ennaltaehkäisevä työ	5
2.4	Koulupoissaolot	7
2.5	Koulupoissaolojen taustalla	9
2.6	Lastensuojelun rooli liittyen koulupoissaoloihin	10
3	Kohdekoulu	12
3.1	Yleistä koulusta	12
3.2	Oppilashuolto	12
3.3	Parkkiluokka	13
4	Kasvatuskumppanuus sosiaalipedagogiikassa	16
5	Opinnäytetyön toteuttaminen tarve	19
5.1	Opinnäytetyön tausta ja tarve	19
5.2	Opinnäytetyön tavoite	19
5.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	20
5.4	Aineiston analyysi	22
6	Opinnäytetyön aineisto	24
6.1	Poissaolojen ilmeneminen ja niiden herättämät tunteet vanhemmissa	24
6.2	Poissaoloihin puuttuminen ja toimenpiteet niiden ilmetessä	26
6.3	Kasvatuskumppanuus	30
6.4	Vanhempien esittämät kehittämistarpeet	31
6.4.1	Viestintä	31
6.4.2	Yhteyshenkilö	33
6.4.3	Informaatio	34
6.4.4	Prosessi	34
6.5	Yhteenveto	35
7	Johtopäätökset	37
7.1	Toteutuuko kasvatuskumppanuus?	37

7.2	Ajatuksia yhteistyökumppanille	39
7.3	Opinnäytetyön eettisyys	41
7.4	Opinnäytetyön luotettavuus	43
8	Arviointi ja pohdinta	44
8.1	Kasvatus on yhteinen asia	44
8.2	Opinnäytetyön herättämiä ajatuksia	45
	Lähteet	47
	Liitteet	
	Liite 1. Teemahaastattelun runko	
	Taulukot	
	Taulukko 1: Kasvatusyhteistyö vs. kasvatuskumppanuus	

1 Johdanto

Perusopetuslain mukaan opetus on järjestettävä niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Jokaisella oppilaalla on opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ja oppilaanohjauksen lisäksi oikeus saada riittävästi oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti kun tuen tarve ilmenee. (Opetushallitus 2011.) Tilus (2000 s. 30–31.) näkee, että "jokaisella on oikeus" -periaatteen tulisi merkitä jokaisesta huolehtimisen lisäksi myös huomion kiinnittämistä entistä vahvemmin niihin oppilaisiin, jotka ovat jo siirtymässä syrjäytymispolulle. Hänen mielestään koulutuksellisille "susikappaleille" ei ole varaa kasvavien yhteiskunnallisten ongelmien keskellä, vaan huomiota on erityisesti kiinnitettävä jokaiseen oppilaaseen, jonka oppiminen ei syystä tai toisesta suju tai joka oireilee pahoinvointiaan jollain tavoin.

Opetusministeri Krista Kiuru otti esille puheessaan 13.11.2013 sen, että työelämän vaatimustaso on noussut niin, ettei pelkkä peruskoulututkinto enää riitä. Puheessaan hän mainitsi jatko-opinnoista putoavan heti peruskoulun jälkeen 3–7 % oppilaista ja noin 15 prosentin nuorista jättävän toisen asteen tutkinnon suorittamatta. Hän lisäsi, että pelkän peruskoulun suorittaneilla on moninkertainen riski syrjäytyä ja heidän työikänsä jää useita vuosia muita lyhyemmäksi. Kuronen (2010: 324–326.) näkee, että koulun kehittämishaasteet paikallistuvat eniten peruskoulun yläluokille, sillä ellei nuori silloin kiinnity kouluun ja sitoudu opiskeluun, se ei onnistu sen paremmin ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossakaan. Hänen mielestään tukijärjestelmiä on tehostettava ja kehitettävä erityisesti yläluokilla kasvavien oppimistavoitteiden ja nuoruusiän kehitysvaiheiden vuoksi.

Opetushallituksen (2011.) mukaan opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa, mikä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Vaikka huoltajalla on ensisijainen vastuu kasvatuksesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta, koulun tulee tukea kotien kasvatustehtävää. Myös Linnakankaan ja Suikkasen (2004: 100–101.) näkemys on, että vanhemmat tarvitsevat kasvatustyössään tukea ja koulun ja kodin on yhdistettävä voimansa. He sanovat lapsen ja nuoren saaman tuen rakoilevan, jos vanhempien ja koulun välinen yhteistyö ei toimi. Parhaimmillaan koulun ja kodin välinen yhteistyö luo toisiaan tukevan kehikon, joka yhdessä tukee nuoren kasvua.

Honkanen ja Suomala (2009: 33–36.) näkevät vanhempien roolin keskeiseksi lapsen itsetuntemukselle, kasvulle ja kehitymiselle. Heidän mielestään on välttämätöntä, että vanhemmat ovat mukana koulun ja oppilashuollon kanssa tehtävässä yhteistyössä, koska nämä tuntevat lapsensa parhaiten ja vastaavat hänen kasvatuksestaan. Koulun ammattilasten tulee tukea myös vanhempia, ja vanhempien tulee voida olla tasavertaisia toimijoita asioissa, jotka koskevat heidän lapsiaan. Vanhemmuuden kunnioittamisen kautta vanhempien on helpompi jakaa vastuuta koulun toimijoiden kanssa ja rakentaa yhdessä toimintamalleja nuoren tueksi.

Työelämäyhteistyökumppaninamme on pääkaupunkiseudulla sijaitseva yhteiskoulu, jonka yläkoulussa oppilaita on noin 300. Koulun haasteena on, kuinka saadaan ne nuoret kiinnitettyä takaisin koulutyöskentelyyn, joilla on huolestuttavan paljon luvattomia poissaoloja koulusta. Ongelma saattaa alkaa usein jo 7. luokalla ja koulun jatkuessa kärjistyä niin ettei oppilas saa 9. luokan lopussa päättötodistusta. Koulun tavoitteena on saada nämä nuoret kiinnittymään takaisin koulutyöskentelyyn, jotta he pääsevät loppuun asti suoritettun peruskoulun jälkeen kiinni jatko-opintoihin ja sitä kautta myös työelämään.

Opinnäytetyön tarkoituksena on löytää tapoja vahvistaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä, niin että tulevaisuudessa oppilaiden luvattomiin poissaoloihin voidaan tarttua entistä nopeammin ja tehokkaammin. Teemahaastatteluissa kysyimme vanhempien kokemuksia yhteistyöstä ja sen toteutumisesta kodin ja koulun välillä sekä pyysimme heitä ehdottamaan konkreettisia keinoja yhteistyön parantamiseksi varsinkin poissaolo-ongelmien ilmetessä. Haastatteluihin osallistuneet vanhemmat olivat kaikki äitejä – isejä ei jostain syystä saatu houkutelua haastatteluihin mukaan. Sosiaalipedagogisena viitekehyksenä työssämme on kasvatuskumppanuus kodin ja koulun välillä. Haastattelujen avulla pyrimme selvittämään, miten kasvatuskumppanuus toteutui haastatteluhetkellä ja millaisin keinoin se voisi toimia entistä paremmin.

Yhteiskunnassamme on tällä hetkellä suuri huoli nuorten ihmisten syrjäytymisestä jatko-opinnoista ja työelämästä. Putoaminen jo peruskoulusta nopeuttaa nuorten syrjäytymistä entisestään. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina syrjäytymisen ehkäiseminen on keskeisimpiä teemoja työssämme. Meitä molempia kiinnostaa nuoriso kohderyhmänä tulevien työtehtävien kannalta, ja koulu on erinomainen toimintaympäristö perehtyä tähän ryhmään. Opinnäytetyömme tulokset ovat uskoaksemme hyödynnettävissä myös muissa kouluissa ja myöhemmissä selvityksissä.

2 Peruskoulu

Perusopetuksen kasvatus- ja opetustehtävänä on tukea oppilaiden kasvua täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseniksi ja opettaa siihen tarvittavia tietoja ja taitoja. Perusopetus on maksutonta, ja sen tulisi tuottaa kaikille yhtäläiset jatko-opintomahdollisuudet. Peruskoulun opintoja suoritetaan vuosiluokilla 1 – 9. Luokilla 1 – 6 opetusta antaa pääsääntöisesti luokanopettaja, ja 7 – 9 luokilla opetusta antavat aineopettajat eri oppiaineissa (Opetushallitus n.d. b.). Perusopetuslaki (21.8.1998/628 25§) määrittelee oppivelvollisuuden alkavan sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta, ja kestävän siihen asti, kun perusopetuksen määrä on täyttynyt tai opetuksen alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

Kun perusopetuslakia ja -asetusta uudistettiin tämän vuosikymmen vaihteessa, alettiin puhua yhtenäisestä peruskoulusta. Laista poistettiin käsitteet ala- ja yläaste, ja kuntiin alkoi syntyä yhtenäiskouluja ylä- ja alaluokkineen. Ajatuksena oli, ettei yhtenäiskouluisa synny ongelmallisiksi havaittuja nivel- eli siirtymävaiheita, koska oppilaat opiskelevat oppivelvollisuusaikansa samassa koulussa ja osittain yhteisten opettajien parissa. (Suomen yhtenäiskouluverkosto ry. n.d.)

2.1 Nivelvaihe

Yhtenäiskouluajatuksesta huolimatta alakoulun (luokat 1 – 6) ja yläkoulun (luokat 7 – 9) välinen siirtymä- eli nivelvaihe on iso muutos nuorille. Vaikka koulurakennus pysyisikin samana, muutoksia tuovat uudet opettajat, opetuksen kurssimuotoisuus ja mahdollisesti vaihtuvat luokkatoverit. Oman lisänsä tuovat nuorten murrosiän myötä tulevat fyysiset ja psyykkiset muutokset. (Lehtinen – Lehtinen 2007: 9–11.)

Koulunkäynnistä puhuttaessa voidaan nivelvaiheella tarkoittaa siirtymää esikoulusta ala-asteelle, ala-asteelta yläasteelle ja sieltä ammatillisiin opintoihin tai lukioon. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihetta käsittelevä työryhmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2005.) on todennut muistiossaan, että perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihetta ei voi katsoa vain kahden koulutusasteen välisenä taitekohtana, jossa nuori tekee valintoja jatko-opinnoista. Nivelvaihe nähdään pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori asteittain miettii ja selkeyttää omia tulevaisuuden tavoitteitaan jatko-opintojen ja ammatin suhteen. Tästä syystä työryhmä ehdotti, että jo pe-

rusopetuksessa tuetaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten koulunkäyntiä muun muassa kehittämällä erilaisia varhaisen puuttumisen keinoja, muokkaamalla opettajien perus- ja täydennyskoulutusta sekä uudistamalla oppilaanohjausta.

2.2 Nuoruuden haasteet

Nuoruus määritellään lapsuuden ja aikuisiän välille sijoittuvaksi kehitysvaiheeksi, jolloin nuoren fyysinen ja psyykinen minä kehittyvät ja sosiaaliset suhteet muuttuvat lyhyen ajan sisällä. Nuoruusikä jakautuu kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen, keskinuoruuteen ja myöhäisnuoruuteen 11 ja 22 ikävuoden välillä. (Hietala – Kaltiainen – Metsärinne – Vanhala 2010: 40.) Nivala (2007: 87–90.) näkee nuoruuden erityisenä ikäkautena, koska silloin nuori etsii ensimmäistä kertaa yhteiskunnallista paikkaansa yksilönä eikä vain perheensä jäsenenä. Ikäkausi on erityinen myös siksi, että silloin muodostuvat ne peruskokemukset omasta suhteesta yhteiskuntaan, jotka vaikuttavat myös myöhempään kehitykseen.

Jokaisen nuoren kehitys etenee yksilöllistä tahtia, osalla murrosikä menee ohi lähes huomaamatta, ja toisille se aiheuttaa voimakkaan murroksen. Tämä herättää epävarmuutta vanhemmissa, jotka eivät aina tiedä, mikä on normaalia kehitystä ja mistä olisi syytä huolestua. Kouluissa kehitys näkyy varsinkin yläluokilla: monet seitsemäsluokkalaisten ovat vielä konkreettisen ajattelun tasolla, kun taas yhdeksäsluokkalaisten ajattelu on jo kehittynyt aikuisten abstraktille tasolle. Samaan aikaan alkaa sukupuolihormonien tuotanto ja irtaantuminen vanhemmista, minkä vuoksi nuori saattaa kokea pelkotiloja tai tuntea huolta sosiaalisista suhteistaan. Nuori ei oikein tiedä, kuka hän on, kun hän ei enää ole lapsi, mutta ei vielä aikuinenkaan. Näistä syistä kehittyvä nuori voi olla aikuisten silmissä hyvinkin vaikea tapaus. (Lehtinen & Lehtinen 2007: 18–25.)

Kodin ja perheen jälkeen koululuokka ja kouluyhteisö ovat nuoren tärkeimmät kehitysympäristöt. Kehittyvän nuoren itsetunnolla on sitä enemmän merkitystä, mitä vanhemmaksi nuori kasvaa, ja nuori tarvitsee tukea varsinkin erilaisissa muutoskohdissa ja poikkeavissa tapahtumissa. Ilman aikuisen tukea ja apua nuorella on vaarana syrjäytyä yhteiskunnasta ja ikätasoisesta kehityksestä. (Hietala ym. 2010: 9–10.)

Yläasteikä on haastavaa aikaa nuorelle. Ensin on siirtymä tutusta ja turvallisesta luokanvalvojaopetuksesta uusien ja erilaisten aineiden aineopetusjärjestelmään, ja heti kohta sopeutumisvaiheen jälkeen on ryhdyttävä pohtimaan tulevaisuuden toiveita ja

tavoitteita. Lisäksi murrosiän mukanaan tuomat fyysiset ja psyykkiset muutokset voivat aiheuttaa suurtakin mielen myllerrystä ja erilaisia ongelmia nuoren elämässä. Tässä vaiheessa nuori tarvitsee aikuisen tukea enemmän kuin koskaan, mutta pyristelee siitä eroon itsenäistymishalussaan. On tärkeää, että tukea on saatavilla riittävästi, niin kotona kuin koulussakin, sillä mitä varhemmin ongelmiin tartutaan ja mitä paremman tuen nuori saa, sitä paremmin hän kiinnittyy osaksi yhteiskuntaa eikä jää sen reunamille syrjäytymisvaaraan.

2.3 Oppilashuolto ja ennaltaehkäisevä työ

Oppilashuollosta säädetään Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013 3§.). Lain mukaan oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013 4§, 5 §.) määrittelee, että ensisijaisesti opiskeluhuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä ja yhteisöllisenä opiskeluhuoltona tuemalla koko oppilaitosyhteisöä, ja tämän lisäksi toteutetaan yksilökohtaista opiskeluhuoltoa. Laki käyttää nimitystä opiskeluhuolto tarkoittaen myös peruskouluissa tarjottavaa oppilashuoltoa. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijoiden oppimisen, hyvinvoinnin, terveyden, sosiaalisen vastuullisuuden, vuorovaikutuksen ja osallisuuden sekä opiskeluympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja esteettömyyden edistämistä toimintakulttuurin ja muiden toimien avulla. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa sekä erityisoppilaitoksien järjestämiä yksityisiä sosiaali- ja terveysterveystoimintapalveluja, joita yksittäiselle opiskelijalle annetaan.

Useimmissa peruskouluissa oppilashuoltotyötä koordinoi ja kehittää moniammatillinen oppilashuoltoryhmä (OHR), jonka tehtävänä on sekä edistää koko kouluyhteisön hyvinvointia että auttaa tukea tarvitsevia oppilaita. Koulun rehtori toimii yleensä oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana, ja muita jäseniä voivat olla kouluterveydenhoitaja ja -lääkäri, koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Myös luokanopettaja, luokanvalvoja tai muut erityistyöntekijät voivat osallistua ryhmän työskentelyyn tarvittaessa. Koulun yhteisiä asioita käsiteltäessä ryhmän kokoonpano voi olla vapaa, mutta yksittäistä oppilasta koskevissa asioissa mukana voivat olla rehtorin li-

säksi vain oppilaan opetuksesta vastaavat henkilöt sekä kouluterveydenhoitaja ja lääkäri, koulukuraattori ja koulupsykologi, jotta salassapitovelvollisuus ei rikkoontuisi. Ryhmään voi osallistua myös esimerkiksi lastensuojelu tai perheneuvola, mikäli huoltaja antaa tähän suostumuksensa tai laki sallii sen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – Lastensuojelun käsikirja n.d. b.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Varpu-verkosto (Varhaisen puuttumisen vastuuhenkilöverkosto n.d.) määrittelee varhaisen puuttumisen perustuvan ennen kaikkea omaan huoleen. Oman huolen ei anneta kasvaa, vaan otetaan huoli heti puheeksi niiden kanssa, joita asia koskee. Varpu-verkoston mukaan olennaista on avun ja tuen pyytäminen oman toiminnan tueksi sekä vastuunotto omasta toiminnasta toisten tukemiseksi.

Huhtasen (2000: 22–34.) mukaan varhainen puuttuminen tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin puututaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen ei tarkoita vain lapsen, vaan myös hänen perheensä ja kasvuympäristönsä ongelmiin puuttumista. Hänen mukaansa varhainen puuttuminen ei ole vain keino tai lääke ongelmien ratkaisemiseksi, vaan kyseessä on aina prosessi. Prosessi ei ole aina selkeä ja johdonmukainen, mutta se alkaa pienistä havainnoista ja johtaa oppilasta tukeviin toimenpiteisiin. Hän jakaa varhaisen puuttumisen kahteen keskeiseen osaan. Preventio on ennaltaehkäisevää ja interventio korjaavaa toimintaa. Interventio tässä yhteydessä tarkoittaa oppilaan tai ryhmän käyttäytymisen muuttamiseen pyrkivää ulkopuolista ohjattua väliintuloa. Hänen mukaansa prosessissa tulisi painottaa nimenomaan ennaltaehkäisevää työtä, mutta resurssien supistaminen on johtanut korjaavan työn tarpeen kasvuun, mikä on vienyt resursseja ennaltaehkäisevältä toiminnalta.

Ennaltaehkäisevää työtä tehdään monella sektorilla, mutta koulujen ennaltaehkäisevään työhön sopivat parhaiten lastensuojelun määritelmät. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelun käsikirjan mukaan (n.d. a.) ehkäisevää työtä toteutetaan moniammatillisesti eri sektoreiden yhteistyönä, niin lastenneuvoloissa, päivähoitossa, koulussa, toisen asteen koulutuksessa kuin harrastustoiminnassakin. Ehkäisevään työhön kuuluu mahdollisimman varhainen puuttuminen, vanhempien hoidon ja kasvatuksen tukeminen, sekä lapsen edun huomioiminen kaikessa toiminnassa.

Vaikka oppilas- ja opiskelijahuoltolaki painottaa ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen työn tärkeyttä, jää koulujen oppilashuollossa sille entistä vähemmän aikaa, ja resursseja joudutaan käyttämään ensisijaisesti yksilölliseen ja korjaavaan työhön. Toivottavasti valmistelussa oleva esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen OPS 2016 tuo riittäviä muutoksia peruskoulun rakenteisiin ja vaikuttaa osaltaan entistä osallistuvamman ja yhteisöllisemmän koulun muodostumiseen. Sipilä-Lähdekorven (Kurki – Nivala – Sipilä-Lähdekorpi 2006: 32.) mukaan tutkimukset osoittavat yhteisöllisyyden tuottavan elinvoimaa, mutta kouluissa sosiaalinen pääoma on kuitenkin vähenemässä. Hän näkee yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman olevan syrjäytymisen käänköpuoli ja sosiaalisen pääoman edistävän syrjäytymisvaarassa olevien lasten terveyttä ja hyvinvointia.

2.4 Koulupoissaolot

Tässä alaluvussa pyrimme ensin löytämään määritelmät koulupudokkuudelle ja selventämään, mitä tarkoitamme koulupoissaoloilla. Tämän jälkeen pyrimme näyttämään lukijalle, miksi niihin on niin tärkeää puuttua.

Tilastokeskus (n.d.) käyttää termiä koulupudokas keskeyttämistilastoissaan ja määrittelee termin tarkoittavan sellaisia peruskoulun oppilaita, jotka keskeyttävät koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden suorittamista tai eivät sen aikana suorita koko peruskoulun oppimäärää. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kaventaja-verkkopalvelu (n.d.) määrittelee koulupudokkaiksi sellaiset nuoret, jotka eivät pääse peruskoulun jälkeiseen koulutukseen tai vaihtoehtoisesti keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Käyttäessämme termejä koulupoissaolot / luvattomat poissaolot tarkoitamme niillä opinnäytetyössämme niitä kohdekoulumme oppilaita, joilla on jo huolestuttavan paljon luvattomia poissaoloja ja jotka eivät enää tule kouluun ilman tehokkaampaa väliintuloa.

Opetushallituksen (2012a.) oppilas- ja opiskelijahuollon oppaan mukaan luvattomien poissaolojen seurannalla ja niihin puuttumisella ehkäistään syrjäytymistä. Sen lisäksi, että poissaolot vaikuttavat nuoren hyvinvointiin, ne lisäävät oppimisvaikeuksia ja muita koulunkäyntiongelmia. Poissaolot ovat usein myös ensimmäinen merkki siitä, että nuoren kasvussa, kehityksessä tai elämäntilanteessa on vakavia ongelmia.

Elina Nivalan (Kurki – Nivala – Sipilä-Lähdekorpi 2006: 121.) mukaan ilman peruskoulun päättötodistusta ei ole pääsyä toisen asteen koulutukseen ja tästä syystä myös

pääsy työelämään vaikeutuu. Hänen mukaansa työpaikka määrittää merkittävästi ihmisen yhteiskunnallista asemaa ja ilman sitä ihmisellä on vaara jäädä koko yhteiskunnallisen toimintakentän ulkopuolelle. Sen lisäksi, että koulupudokkaalla on riski syrjäytyä työmarkkinoilta, koska tarvetta kouluttamattomalle työvoimalle on entistä vähemmän, on koulupudokkuudella havaittu olevan myös yhteys rikollisuuteen. Tutkija Mikko Aaltonen Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta (2012) mukaan koulupudokkuus on jopa tärkeämpi rikollisuutta selittävä tekijä kuin työttömyys, mistä syystä koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen on tärkeää. (Aaltonen 2012; Ala-Mettälä 2011.)

Syrjäytyminen ei aiheudu yksittäisistä ongelmista vaan kyse on yleensä lukuisten ongelmien kasaantumisesta. Alatuva ym. (2007.) mukaan prosessimaisuus näkyy nuorten syrjäytymisessä seuraavasti: ensimmäisellä tasolla ovat nuoren ongelmat koulussa ja/tai kotona, ja seuraavalla tasolla nuori epäonnistuu ja keskeyttää koulunsa. Kolmannella tasolla nuori on kouluttamattomuutensa vuoksi heikossa asemassa työmarkkinoilla, mikä johtaa neljännen tason taloudellisiin ongelmiin ja riippuvuuteen yhteiskunnan tuista. Viimeisellä eli viidennellä tasolla tulee elämänhallinnan ongelmia, jotka liittyvät päihteisiin, mielenterveysongelmiin ja rikollisuuteen. (Helsingin kaupungin hallintokeskus 2009: 5.)

Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2012.) mukaan syrjäytyminen käsitetään yleensä prosessina, jossa yksilö, perhe tai jopa kokonaiset yhteisöt ajautuvat yhteiskunnassa tavanomaisen ja yleisesti hyväksytyyn elämäntavan, resurssien hallinnan sekä elintason ulkopuolelle. Syrjäytymisen vastaparina voidaan ajatella olevan osallisuuden, ja aivan kuten syrjäytyminen, on osallisuuskin hahmotettava prosessina, jonka toteutumiseen ja kehityssuuntaan vaikutetaan yhteiskunnallisesti. Kirsi Juhila (2006: 50–52) näkee syrjäytymisen yhteisöllisten siteiden katkeamisena yhteiskuntaan ja puhuu syrjäytymisen vastakäsitteenä liittämistä, jonka avulla pyritään vahvistamaan sosiaalisia suhteita ja yhteisöihin kiinnittymistä.

Työ- ja elinkeinoministeriön raportti (2012: 6.) näkee toisen asteen tutkinnon puutteen merkittävimmäksi yksittäiseksi syyksi syrjäytyä työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta. Raportin mukaan peruskoulun jälkeinen tutkinto puuttuu noin 110 000:lta 20–29 -vuotiaalta nuorelta. Yhteiskunnastamme on syrjäytynyt noin 40 000 nuorta, tästä joukosta noin 25 000 on täysin "kadonneita". Näitä nuoria ei voida löytää tilastoista, sillä heitä ei löydy koulutuksesta tai työelämästä, eivätkä he myöskään ole työnhakijoina.

Yle Uutisten (2014) mukaan jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle yli miljoona euroa.

Kuten edellä käy ilmi, on luvattomien poissaolojen ja syrjäytymisen välillä selkeä yhteys. Sen lisäksi, että syrjäytyminen aiheuttaa nuorelle itselleen ja hänen läheisilleen inhimillistä kärsimystä, se maksaa yhteiskunnalle paljon. Tästä syystä syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen on etsittävä koko ajan uusia keinoja. Näemme peruskoulun todella tärkeänä vaikuttajana nuorten syrjäytymisen ehkäisijänä ja pysäyttäjänä, sillä siellä nuori on vielä tavoitettavissa.

Yhteistyökoulussamme luvattomat poissaolot ovat lisääntyneet ja tilanne on selvästi kärjistynyt viimeisen kahden vuoden aikana. Nykyiset keinot koulussa eivät riitä, ja tästä syystä on etsittävä uusia ja entistä toimivampia keinoja. On selvää, etteivät kaikki keinot sovellu kaikille oppilaille, mutta kouluilla tulisi olla jonkinlainen työkalupakki erilaisten oppilaiden ja erilaisten poissaolotilanteiden varalle. Lisäksi kouluissa olisi hyvä olla selkeä prosessi ja vastuhenkilöt poissaoloihin puuttumiseksi ja niiden selvittämiseksi, sillä muuten poissaolot saattavat kasaantua nuorelle itselleen ylitsepääsemättömiksi esteiksi, ennen kuin aikuiset puuttuvat niihin.

2.5 Koulupoissaolojen taustalla

Koulupoissaolojen taustalla voi olla mitä moninaisimpia syitä. Erilaiset kriisit, jännittäminen, opiskelumotivaation taso, kiusaaminen, oppimisvaikeudet, väsymys, ajanhallintaongelmat tai puutteelliset rutiinit ja elämännhallintataidot voivat johtaa koulupoissaoloihin. Erilaiset kriisit nuoren elämässä eivät välttämättä näy ulkopuolisille, ja niistä johtuvat oireet, kuten poissaolot, voivat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua. (Cantell 2010: 192–195; Haasjoki – Ollikainen 2010: 22–23.)

Erilaiset oppimisvaikeudet vaikuttavat epäonnistumisen kautta myös opiskelumotivaatioon heikentävästi ja voivat johtaa poissaoloihin. Yhdeksi oppimisvaikeuden lajiksi voidaan lukea alisuoriutuminen. Alisuoriutumisella tarkoitetaan sitä, että oppilaan koulumenestys on odotettua heikompaa hänen kykyihinsä nähden. Alisuoriutumisen ja alhaisen opiskelumotivaation takana voi olla se, että oppilas ei näe opiskelussa mitään myönteistä vaan opiskeluun liittyy ainoastaan kielteisiä arvolatauksia. (Launonen - Pulkkinen toim. 2004: 43–44.)

Kriiseihin voidaan laskea omaan identiteettiin ja itsetuntoon liittyvät pohdinnat, erilaiset perhe-, kaveri- ja seurustelusuhteisiin liittyvät vaikeudet sekä traumatisoivat elämäkokemukset, kuten esimerkiksi läheisen kuolema, oma tai läheisen sairastuminen tai onnettomuustilanteeseen joutuminen. Joskus poissaoloihin liittyy myös vanhempien oppilaiden tai sisarusten ihailua ja heiltä mallin ottamista. Lisäksi löytyy oppilaita, joita koulunkäynti ei kiinnosta ja jotka käyvät koulussa vain satunnaisesti kavereitaan tapaamassa. (Cantell 2010: 192–195; Haasjoki – Ollikainen 2010: 22–23.)

Olisi helppoa, jos koulupoissaolojen taustalta löytyisi vain yksi selkeä syy, mutta yleensä näin ei ole. Poissaolojen taustalla on usein monta erilaista syytä ja yhdistelmiä erilaisista ongelmista tai kriiseistä. Myös nuorten erilaiset luonteet vaikuttavat poissaolojen syntyyn: se, mikä yhdelle on pikkuasia, voi toiselle nuorelle muodostua liian suureksi kynnykseksi tulla kouluun. Kielteiset näkemykset koulusta tai negatiiviset kokemukset opiskelusta voivat myös johtaa koulupoissaoloihin. Koulujen tulisi miettiä, miten kielteiset mielikuvat saadaan käännettyä positiivisiksi ja miten nuorten yksilölliset erot voitaisiin huomioida entistä paremmin jo ennen kuin ongelmia pääsee syntymään.

2.6 Lastensuojelun rooli liittyen koulupoissaoloihin

Perusopetuslaki velvoittaa oppilasta osallistumaan perusopetukseen, ellei hänelle ole myönnetty jostain syystä väliaikaista vapautusta opinnoista. Laki määrittelee myös huoltajalle lapsensa oppivelvollisuuden valvontavastuun sakkojen uhalla. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628 35§, 45§.) Perusopetuslaki ei erikseen määrittele muita toimenpiteitä oppivelvollisuuden laiminlyönnistä. Sen sijaan lastensuojelulaki velvoittaa koulun opetus- ja terveystoimen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle tilanteissa, joissa lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, hänen kehitystään vaarantavat olosuhteet tai hänen oma käyttäytymisensä antavat aiheutta lastensuojelutarpeen selvittämiseksi (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 25§).

Lastensuojelutarpeen selvityksessä kunnan sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyä huolehtia lapsen kasvatuksesta ja hoivasta. Selvitys on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa selvityspyynnön saapumisesta. Selvityksen perusteella sosiaaliviranomainen päättää asiakkuuden jatkumisesta tai asiakkuuden päättymisestä, mikäli lastensuojelutoimenpiteille ei nähdä tarvetta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 27§.)

Lastensuojelutarpeen selvityspyynnön tullessa koulusta pyritään tekemään tiivistä yhteistyötä koulun oppilashuollon kanssa. Yhteistyöhön kuuluvat yhteiset neuvottelut nuoren, huoltajien, oppilashuollon ja lastensuojeluviranomaisten kanssa. Jos ilmenee, ettei lastensuojelullisia toimenpiteitä tarvita, voidaan tukitoimia järjestää muun muassa oppilashuollon ja nuorisotoimen puitteissa. (Opetushallitus 2012b.)

3 Kohdekoulu

Selvennämme tässä luvussa kohdekoulustamme asioita, jotka auttavat lukijaa ymmärtämään haastatteluaineistosta nousseita asioita. Lähteenä käytämme kohdekoulun koulukuraattorin ja parkkiohjaajan kanssa käymiämme keskusteluja ja nauhoitettua haastattelua, joka tehtiin keväällä 2014. Haastattelujen lainauksissa käytämme koulukuraattorista lyhennettä *KK* ja parkkiohjaajasta lyhennettä *PO*. Haastateltavien ja heidän nuortensa tunnistamisen estämiseksi jätimme työssämme kertomatta koulun nimen ja tarkan sijainnin. Pohdittuamme asiaa yhdessä kohdekoulumme koulukuraattorin ja parkkiohjaajan kanssa päädyimme ratkaisuun käyttää nimenä kohdekoulua kuvitteellisen nimen sijaan.

3.1 Yleistä koulusta

Kohdekoulumme on pääkaupunkiseudulla sijaitseva yhtenäiskoulu. Oppilaita yläkoulun puolella on noin 300. Vakavat poissaolo-ongelmat koskevat kohdekoulussamme yläkoulussa vuosittain n. 8 – 12 oppilasta, joka on noin 3 – 4 % kaikista yläkoulun oppilaisista. Vakavista poissaolo-ongelmista voidaan puhua, kun oppilaalla on niin paljon poissaoloja, että hän on vaarassa jäädä luokalleen tai poissaoloja on niin paljon, että peruskoulun päättötodistuksen saaminen on vaarantunut. (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014.)

Kohdekoulussa on käytössä Wilma www-liittymä koulun henkilökunnalle, oppilaille ja huoltajille. Wilman kautta oppilas voi valita kursseja, opettaja voi arvioida oppilasta ja opettajat sekä huoltajat voivat merkitä poissaoloja. Wilman välityksellä koulu voi tiedottaa huoltajille erilaisia asioita, ja pikaviestitoiminnon kautta koulun henkilökunta ja huoltajat voivat lähettää toisilleen viestejä sähköpostin tavoin. Wilmassa sekä koulun henkilökunta että oppilaan huoltajat voivat seurata oppilaan poissaoloja reaaliaikaisesti. (StarSoft n.d.)

3.2 Oppilashuolto

Kohdekoulun oppilashuoltoon kuuluu koulukuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja, oppilaanohjaajat, erityisopettajat ja parkkiohjaaja, joka vastaa seuraavassa alaluvussa tarkemmin kertomastamme parkkiloakan toiminnasta. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu

kerran viikossa, ja sitä vetää rehtori. Kohdekoulussa ei ole erityisluokkia, mutta erityisopetukseen on varattu erilliset luokkatilat. Osa-aikainen erityisopetus voi olla yksilöopetusta, pienryhmäopetusta tai luokassa tapahtuvaa samanaikaisopetusta. (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014.)

3.3 Parkkiluokka

Koska haastatteluissamme Parkkiluokan ja parkkiohjaajan merkitys nousee vahvasti ja myös oppilaiden tukemisen kannalta merkittävästi esille, on syytä esitellä Parkkiluokka ja sen toiminta-ajatus omassa alaluvussa tarkemmin. Esittelemme ensin alkuperäisen Jari Koposen luoman Parkki® -toimintamallin ja kerromme sen jälkeen, kuinka kohdekoulumme Parkkiluokka eroaa edellä mainitusta ja millä tavoin se toimii.

Jari Koponen (2002: 13–16, 40, 57, 99–100.) lähti kehittämään ja kokeilemaan Parkki-toimintaa vuonna 1996 toimiessaan erityisopettajan sijaisena Keravalla Jaakkolan yläasteella. Koponen huomasi työssään, että lähes jokaisen oppitunnin työrauhaa rikkoi yksi tai useampi häiritsevästi käyttäytyvä oppilas, ja hän lähti kehittämään ratkaisua oppituntien rauhoittamiseksi. Toimintamallin nimeksi tuli Parkki. Koposen kehittämän mallin toiminta-ajatuksena on rauhoittaa oppitunnit opiskelulle ja pysäyttää häiriköivä oppilas purkamaan opiskelun esteitä yhdessä parkkiohjaajan kanssa. Parkkiluokka on virikkeetön, rauhoitettu tila, jossa ei ole sallittu oheistoimintoja eli siellä ei opiskella, vaan keskustellaan oppilaan käytöksestä kuluvan oppitunnin loppuun saakka. Parkkiin oppilas ohjautuu joko opettajan määräämänä tai omasta aloitteestaan opettajan luvalla. Keskeisenä työmuotona on tunnetyöskentely, jossa opitaan tunnistamaan tunteita sekä hallitsemaan niitä eri tilanteissa. Nykyisin Parkki -toimintamalli toimii Turvaluokkanimellä, mutta toiminnan periaatteet ovat samat kuin alkuperäisessä Parkki-mallissakin (Turvaluokka 2012).

Kohdekoulumme parkkiohjaaja on ollut mukana koulun parkkiluokan toiminnan käynnistämisestä lähtien ja hän on saanut vapaat kädet muokata parkkitoimintaa oman näkemyksensä mukaiseksi. Ennen toiminnan käynnistämistä hän perehtyi Koposen malliin ja kävi myös tapaamassa Koposta. Keskusteluissamme koulukuraattorin ja parkkiohjaajan kanssa kohdekoulumme eroista alkuperäiseen malliin nousi esille parkkiluokan tarve rauhoittaa oppitunteja, mikä on alkuperäisen mallin tarkoitus. Vertailtuamme malleja kohdekoulumme ongelmaksi ei noussut niinkään oppilaiden rauhattomuus,

vaan ongelmana ovat koulukuraattorin mukaan poissaolot. (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014.)

KK: "Meidän parkissa voi taas käydä niin että tosi monenlaista, ei kaikilla oo pelkästään että ne vaan riehuu tuolla, et se ei oo se meidän suurin ongelma tällä hetkellä, vaan se on se, että ne ei tuu kouluun ja ne ei pysty käymään, ne voi niin huonosti."

Kohdekoulumme parkkiluokka eroaa alkuperäisestä Koposen mallista myös siinä, että siellä tapahtuu myös opetusta parkkiohjaajan avustuksella ja ohjaamana (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014).

PO: "Että jaksako nuori päivästä toiseen tai tunnista toiseen, niin jaksako hän pelkästään keskustella, keskustella ja keskustella. Koska sit me huomataan kuitenkin, että käytännössä sitten kun me opiskellaan ja tehdään töitä, niin siinä opiskelun lomassa voidaan myös keskustella. Ja se tulee, nuori pystyy mun mielestä helpommin puhumaan niistä asioista."

Isoin ero Koposen malliin on kohdekoulumme parkkijaksot, jolloin nuori voidaan ottaa nuoren, huoltajien ja koulun yhteisestä sopimuksesta parkkiopetukseen pidemmäksi ajanjaksoksi (1-2 viikkoa). Tällä interventiolla on tarkoitus madaltaa kynnystä aloittaa koulunkäynti uudelleen runsaiden poissaolojen jälkeen. (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014.)

PO: "Se perustuu siihen, että kun poissaoloja on paljon, niin silloin on hirveesti rästiin jääneitä tehtäviä ja sitten halutaan rauhoittaa se tilanne ja tavallaan madaltaa sitä kynnystä tulla kouluun oppilaan kannalta. Että olisi helpompi sitten tulla parkin kautta, aloittaa se koulunkäynti ikään kuin uudelleen ja sitten mennä taas luokkaan."

Kohdekoulun parkkiluokassa on mahdollisuus suorittaa peruskoulu loppuun vuosiluokkiin sitoutumattomassa opetuksessa, mikäli oppilaalta on jäänyt muutama kurssi kesken yhdeksännen luokan keväällä. Jos kursseja on suorittamatta runsaasti, oppilaalle pyritään saamaan paikka joustavasta perusopetuksesta (Jopo-luokka) koulusta, jossa sellainen on. Joustava perusopetus on tarkoitettu oppilaille, joilla päättötodistus näyttää

jäävän saamatta. Opetusta tapahtuu vuorotellen koulussa ja työpaikalla. (Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014; Opetushallitus n.d. a.)

PO: – – meillähän on se, nyt viime vuosinahan on tehty niin, että jos ysi-luokkalaiselta kevään lopussa puuttuu vaan muutamia kursseja, silloin me puhutaan neljästä viidestä kurssista, niin silloin me on tehty niin, että ne alottaa syksyllä vuosiluokkiin sitoutumattomassa opiskelussa. Eli se tarkoittaa käytännössä sitä, että ne käy parkissa ohjatusti suorittamassa ysi-luokan loppuun eli ne puuttuvat kurssit. On ollu sitäkin, että on halunnu, että hän käy ysiluokan uudestaan. Mut mä en tiä sit käytännössä, että onko se onnistunu koskaan, koska sitte on yleensä käyny sitä, että oppilas siirtyy meiltä muualle eli menee jopo-luokalle.

Sekä Koposen, että kohdekoulumme parkkitoiminnan tarkoituksena on tukea ja ohjata nuoria, niin että nuori saa purkaa pahaa oloaan ja pohtia ongelmiaan turvallisen aikuisen kanssa, toimintatavat vain ovat hieman erilaiset. Vanhempien haastatteluissa parkkia arvostettiin erittäin paljon oppilaan koulunkäynnin tukemisessa. Palaamme parkkitoimintaan vielä haastatteluaineiston esittelyssä erikseen.

4 Kasvatuskumppanuus sosiaalipedagogiikassa

Sosiaalipedagogiikan juuret juontavat aina Platonin ja hänen oppilaansa Aristoteleen aikoihin. Tästä näkökulmasta katsottuna voidaan sanoa kaiken kansalaiskasvatuksen kuuluvan sosiaalipedagogiikan piiriin, erityisesti silloin, kun huomiota on kiinnitetty riittävästi kasvatuksen yhteiskunnalliseen aspektiin ja sen merkitykseen kasvussa aktiiviseen kansalaisuuteen. Haluttaessa korostaa käsitteen ”sosiaalista aspektia”, viitataan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen sekä yhteisöllisyyttä rakentaviin tekijöihin. Tällöin toiminnassa ja ajattelussa huomio kiinnitetään kasvatuksen yhteisöllisyyteen ja niihin kasvatuksellisiin mahdollisuuksiin, joita kulloinenkin yhteisö pystyy tarjoamaan. Sosiaalipedagogiikka pureutuu erityisesti niihin yksilöllisiin kasvun prosesseihin, joiden myötä ihmisen on mahdollista saavuttaa elämänhallintaa, toimintakykyä ja yhteiskunnallista osallisuutta sekä näiden välityksellä kaikenkattavaa hyvinvointia. Sosiaalipedagogiikka on toimintatiede eikä siksi tyydy ainoastaan kuvaamaan ja selittämään vallitsevia ongelmia, vaan sen tehtävänä on etsiä ratkaisuja, luoda pedagogisia strategioita sekä toimintamalleja ja kehittää instituutioita. (Hämäläinen 2007: 12–14.)

Kasvatuskumppanuus on käsitteenä tullut tutuksi varhaiskasvatuksessa, jossa se tarkoittaa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä lapsen kasvatustehtävässä. Kumppanuuden katsotaan sisältävän ammattilaisen ja vanhemman yhteisen mielenkiinnon lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä kohtaan. Molempien osapuolien nähdään olevan tasavertaisia keskenään ja tuovan osaltaan olennaista tietoa lapsesta. Kasvatuskumppanuuden puitteissa toimitaan ratkaisukeskeisesti ongelmalähtöisyyden sijaan, myönteisiin asioihin keskittyen. Kasvatuskumppanuus on vuorovaikutusta, jonka keskiössä ovat kunnioitus, kuuleminen, luottamus ja dialogi. Kunnioitus muodostuu yksilön hyväksynnästä ja arvostamisesta sekä empatiasta, avoimuudesta ja rehellisyydestä, joiden pohjalle luottamus rakentuu. Kuulevassa suhteessa ollaan aidosti läsnä antaen samalla tilaa toisen ihmisen ajattelulle ja puheelle, jolloin syntyy aito vuorovaikutus, dialogi. Näin kasvatuskumppanuudessa toteutuu myös sosiaalipedagogiikan yksi keskeisimpiä tavoitteita, osallisuus. (Hämäläinen 2007: 22–24.)

Huhtanen (2007: 173–174.) määrittelee dialogin olevan vuorovaikutteista keskustelua. Se ei ole vain jutustelua ja keskustelua vaan vuorovaikutustilanne, jossa pyritään ratkaisuun. Dialogissa pyritään löytämään uuden näkökulman kautta kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Onnistuneelle dialogille on ominaista, että sille on määritelty selkeä päämäärä ja siinä pysytään asiassa. Osapuolet kuuntelevat aidosti toisiaan ja kunnioit-

tavat toistensa mielipiteitä, ja puheenvuorot kuljettavat teemaa eteenpäin. Siinä etsitään uutta näkökulmaa, pysähdytään ja tarvittaessa vaihdetaan suuntaa tai palataan taaksepäin.

Perusopetuksen laatukriteerit (2012.) määrittelevät kasvatuskumppanuutta seuraavasti:

Lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen keskeisenä tukena on toimiva ja myönteinen kodin ja koulun yhteistyö. Nuorten hyvinvoinnin haasteet vaativat kodilta ja koululta entistä tiiviimpää kasvatuskumppanuutta, joka tarkoittaa yhteisistä tavoitteista sopimista ja toimimista yhdessä terveen kasvun ja oppimisedellytysten luomiseksi.

Lämsän (toim. 2013: 50–51.) mukaan kasvatuskumppanuus käsitteellä tarkoitetaan vanhempien ja ammattilaisten tietoista sitoutumista ja yhteisiä tavoitteita lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Lämsä on erottanut kasvatusyhteistyön ja kasvatuskumppanuuden seuraavasti:

Taulukko 1. Kasvatusyhteistyö vs. kasvatuskumppanuus (Lämsä toim. 2013: 51)

Kasvatusyhteistyö	Kasvatuskumppanuus
Tiedottaminen vanhemmille	Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten vuoropuhelu ja dialogisuus
Rinnakkain toimiminen	Yhdessä toimiminen
Ongelmakeskeisyys	Ratkaisukeskeisyys ja kannattelemine
Yksipuolinen asiantuntijuus	Jaettu asiantuntijuus

Kasvatuskumppanuus painottaa kasvatusyhteistyötä laajemmin vanhempien osallisuutta ja rakentuu vuorovaikutukselle, jonka keskeisiä periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus. Parhaimmillaan kasvatuskumppanuudessa yhdistyy ammattilaisten osaaminen ja vanhemman oman lapsen tuntemus aidossa ja tasa-arvoisessa vuorovaikutuksessa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että ongelmat ja haasteet kohdataan siellä, missä lapset ja nuoret ovat, heidän arjessaan, eikä yksikään lapsi tai nuori ja vanhempi jäisi yksin ongelmiensa keskelle, vaan heillä on joku tukena. Kasvatuskumppanuus ei synny itsestään, eikä sen syntymistä voi jättää vanhempien vastuulle, vaan kasvatusyhteisöjen tulee olla aktiivisina aloitteentekijinä kumppanuudelle. (Lämsä toim. 2013: 50–53.)

Niissä tilanteissa, joissa vanhemmat eivät osaa tai jaksa tukea lastaan riittävästi, kasvatuskumppanuus saa aivan erityisen tehtävän. Tällöin testataan muiden kasvatusyh-

teisöjen vastuunottokyky kasvatuskumppanuudesta. Ellei kasvatuskumppanuus toimi, lapsi saattaa pudota kasvatusyhteisöjen väliin saamatta riittävää tukea tarpeisiinsa. Kasvatusyhteisöjen ja kasvatuskumppanuuden painottaminen ei tarkoita kasvatusvastuun siirtämistä vanhemmilta pois, vaan sitä, että tuetaan vanhemmuutta varsinkin silloin, kun siihen on tarvetta, ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Lämsä toim. 2013: Rimpelä: 32–46.)

Vaikka kasvatuskumppanuus käsitteenä osittain mielletäänkin enemmän varhaiskasvatukseen kuuluvaksi, meidän mielestämme se kuuluu olennaisesti myös kouluihin. Ja mitä haastavampi tilanne on lapsen tai nuoren kanssa, sen tärkeämpää on panostaa toimivaan kasvatuskumppanuteen. Kuten yllä on todettu, tilanteessa, joissa vanhemmat eivät jaksaa tai osaa tukea lastaan riittävästi, kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu entisestään. Kun nuorelle tulee runsaasti luvattomia poissaoloja ja vanhempi ei yrityksistään huolimatta saa häntä kouluun, on ymmärrettävää, että vanhemmalta loppuvat viimein keinot ja voimat. Tässä tilanteessa koulu voi tukea vanhempaa etsimällä yhdessä hänen kanssaan ratkaisuja, niin ettei hän jää yksin ongelmiansa kanssa. Kun vanhempi saa tukea ja voi luottaa siihen, että koululla ja hänellä on yhteinen päämäärä, hänellä on voimia tukea nuortaan entistä enemmän.

5 Opinnäytetyön toteuttaminen tarve

Seuraavissa alaluvuissa kerromme, miten päädyimme valitsemaamme aiheeseen ja mitkä ovat tämän työn tavoitteet. Kerromme myös valitsemistamme keinoista päästä tavoitteeseemme. Lisäksi kerromme aineiston käsittelyn prosessista, ennen kuin esittelemme lukijalle aineiston luvussa 6.

5.1 Opinnäytetyön tausta ja tarve

Meitä molempia kiinnostavat nuoret kohderyhmänä, ja olemme suunnanneet opintojamme nuorten kanssa tehtävään työhön. Kouluissa työskentelee toistaiseksi vielä varsin vähän sosionomeja, mutta koulun sosiaalityö ja koulu toimintaympäristönä kiinnostavat meitä molempia. Valitsemamme koulu oli meille tuttu aiemmista yhteyksistä, ja tiesimme sen kantavan suurta huolta luvattomien poissaolojen kasautumisesta tietyille oppilaille. Näin ollen oli luontevaa tiedustella koulun halukkuutta ryhtyä yhteistyökumppaniksemme. Opinnäytetyömme keskittyy niihin kohdekoulun yläluokkalaisiin, joilla oli haastatteluhetkellä paljon luvattomia koulupoissaoloja, ja heidän huoltajiinsa. Koulussa teimme yhteistyötä läheisimmin koulukuraattorin ja parkkiohjaajan kanssa.

Luvussa 2.4. perustelimme, miksi on tärkeää puuttua luvattomiin koulupoissaoloihin yhteiskunnallisella tasolla. Yksittäisen koulun kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen koulun tulisi etsiä uusia keinoja ennaltaehkäistä ja pysäyttää luvattomat koulupoissaolot, jotta koulu onnistuisi tehtävässään turvata oppilaan hyvinvointi ja mahdollisuudet hakeutua jatko-opintoihin. Kohdekoulussamme luvattomat poissaolot ovat lisääntyneet ja ongelmat monimutkaistuneet viimeisten vuosien aikana. Tästä syystä koulu haluaa löytää entistä varhaisemman puuttumisen tapoja pystyäkseen estämään ongelmien kasaantumisen ja kärjistymisen. Oppilashuollon resurssit ovat rajalliset, joten on tärkeää löytää keinoja tarttua olemassa olevaan ongelmaan entistä nopeammin ja tehokkaammin, jotta oppilashuolto pystyy tukemaan mahdollisimman monen nuoren koulunkäyntiä.

5.2 Opinnäytetyön tavoite

Kvalitatiivisessa haastattelututkimuksessa perehdyimme niiden vanhempien näkökulmaan, joiden nuorilla oli runsaasti luvattomia koulupoissaoloja. Tarkoituksenamme oli

alun perin haastatella vähintään viiden nuoren huoltajaa, mutta lopulta haastattelimme kuutta äitiä ja teimme yhteishaastattelun koulukuraattorin ja parkkiohjaajan kanssa.

Aiemmissä tutkimuksissa on tuotu paljon esille nuorten näkökulmia asiaan, mutta vanhempien näkökulma on jäänyt vähemmälle huomiolle. Kohdekoulumme halusi löytää uusia keinoja puuttua entistä tehokkaammin lisääntyneisiin poissaoloihin, jotta kaikki nuoret suorittaisivat peruskoulun loppuun ja pääsisivät kiinni jatko-opintoihin. Kohdekouluamme kiinnostivat erityisesti vanhempien ajatukset tilanteesta. He kaipasivat uutta tietoa kehittääkseen yhteistyötä vanhempien kanssa nuoren tukemiseksi ja poissaolojen vähentämiseksi.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, millaisia keinoja vanhemmat ehdottavat kodin ja koulun välisen kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi nuorten poissaoloongelmatilanteissa. Halusimme erityisesti löytää konkreettisia ja toteutettavissa olevia parannuksia koulun nykyisiin toimintamalleihin ja -tapoihin. Rajasimme työmme koskemaan niitä kehitysmahdollisuuksia, jotka kumpusivat vanhempien haastatteluista, ja jätimme joitakin teemoja tietoisesti työmme ulkopuolelle.

5.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyömme on sosiaalitieteissä yleisesti käytetty kvalitatiivinen tutkielma, koska halusimme ymmärtää sekä tuoda esille uutta tietoa, jota ei luvattomia poissaoloja kerryttävien oppilaiden vanhempien näkökulmista ole paljoakaan esitetty. Pertti Tötön (2004: 9–20) mukaan laadulliset tutkimukset koostuvat aiheesta aiemmin tehdyistä tutkimuksista ja muotoilluista teorioista, empiirisistä aineistoista ja tutkijoiden omasta ajattelusta sekä päättelystä. Empiirisen aineistoa keräsimme yksilöhaastatteluina, mitä ennen perehdyimme aiheesta julkaistuun tutkimustietoon, yhteiskunnassamme käytävään keskusteluun, kehittämishankkeisiin, lakeihin ja asetuksiin sekä peruskouluun instituutiona sen korvattua kansakoulun 1970-luvulla.

Tiedonkeruun menetelmää valitessamme päädyimme haastatteluun, koska silloin ihminen nähdään subjektina ja hänellä on mahdollisuus esittää itseään koskevia ajatuksia melko vapaasti. Haastattelua käytetään yleisesti tilanteissa, joita on kartoitettu vain vähän ja jotka ovat näin jääneet tuntemattomiksi, eikä tutkija voi ennakoida vastauksien suuntaa. Haastattelun yhteydessä on mahdollista selventää vastauksia tai syventää niitä pyytämällä perustelua. Osa tutkijoista ajattelee haastattelun avulla voitavan tutkia

arvoja tai vaikeita asioita, mutta tästä ei olla täysin yhtä mieltä. Tähän vaikuttanevat monet yksilölliset seikat sekä vuorovaikutuksen laatu niin haastattelijan kuin haastateltavankin osalta. (Hirsijärvi – Hurme 2010: 34–36; Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 2008: 199–201.)

Haastattelun erot suhteessa kyselylomakkeeseen tulevat ilmi muun muassa mahdollisuudessa motivoida haastateltavaa ja muuttaa tarvittaessa aiheiden järjestystä. Haastateltava ei myöskään voi selata kysymyksiä loppuun antaen myöhempien kysymysten ohjata aiempia vastauksia. (Hirsijärvi – Hurme 2010: 34–36; Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 2008: 199–201.) Kyselylomakkeita käyttämällä ei myöskään voida varmistua siitä, että vastaajat kokevat tutkimuksen niin tärkeäksi, että he vastaisivat huolellisesti ja rehellisesti. Väärinymmärryksiä on myös mahdoton kontrolloida, koska ei voida tietää, miten onnistuneita kysymykset ovat vastaajan kannalta. (Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 2008: 190.)

Haastattelutyypeistä valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun, jota voidaan kutsua myös kohdennetuksi haastatteluksi. Siinä haastateltavan on mahdollista tuoda ilmi subjektiiviset kokemukset tilanteista, jotka haastattelija on analysoinut etukäteen. Haastattelu on vuorovaikutustilanne, joka koostuu sanoista, niiden merkityksestä sekä tulkinnasta. Kommunikaatiotyylit ja kielellinen valmius sekä sanojen konnotaatiot eli sivumerkitykset tai niiden luomat miellelyhtymät vaihtelevat laajasti ihmisten välillä. Tällöin myös nauhalle tallentumaton nonverbaalinen viestintä on huomioitava tarkasti, koska sanat, eleet ja ilmeet toimivat toistensa johtolankoina ja tulkinnan luotettavuuden ilmaisimena. (Hirsijärvi – Hurme 2010: 47–48, 53, 119.) Koska oli mahdollista, ettemme saisi riittävästi haastateltavia tai osa heistä peruisi suostumuksensa, pidimme tiedonkeruun varasuunnitelmanamme koteihin jaettavaa kyselylomaketta.

Haastatteluoppaissa suositellaan käytäväksi haastattelijakoulutus ennen haastattelujen aloittamista (Hirsijärvi – Hurme 2010: 68 – 69; Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 2008: 201). Katsoimme tähänastisten opintojemme kuitenkin tarjoavan hyvät eväät ihmisen kohtaamiseen, kuulemiseen ja yksilöiden kunnioittamiseen sekä ymmärryksen jokaisen ihmisen oman elämänsä asiantuntijuudesta. Valmistauduimme haastatteluihin huolella pohtimalla yhdessä mahdollisimman kattavan haastattelurungon, jonka kuitenkin rajoitimme tutkimuskysymystämme ajatellen mahdollisimman tarkoin. Tämän jälkeen suoritimme harjoittelumielessä esihaastatteluja keskenämme ja tuttavapiireissämme koettaen löytää eri konnotaatioita yleisimmin käytetyistä, aiheuttamme koskevasta sanastos-

ta. Teemahaastatteluun eivät kuulu tarkasti strukturoidut kysymykset, ja vaikka päälinjojen hahmottelu riittää, perehdyimme tarkasti ja hyvissä ajoin kysymysten suunnitteluun. Haastattelut alkoivat niin kutsutuilla avauskysymyksillä, jotka olivat laajoja ja joihin siten oli suhteellisen helppo vastata. Avauskysymyksiä käytettäessä haastateltava kokee osaavansa vastata kysymyksiin ja haastattelu vaikuttaa mielenkiintoiselta, mikä osaltaan poistaa mahdollisia ennakkoluuloja haastattelihoita kohtaan ja keventää ilma-
piiriä. (Hirsijärvi – Hurme 2010: 106 – 107.)

Kohdekoulumme koulukuraattori ja parkkiohjaaja kertoivat opinnäytetyöstämme sellais-
ten oppilaiden vanhemmille, joilla oli sillä hetkellä tai oli aiemmin ollut huolestuttavan
paljon luvattomia poissaoloja koulusta. Tämän jälkeen otimme puhelimitse yhteyttä
niihin vanhempiin, jotka olivat halukkaita osallistumaan haastatteluun ja sovimme ajan-
kohdat ja paikat haastattelujen suorittamista varten. Koulu oli lupautunut osoittamaan
rauhallisen ja puolueettoman tilan niihin haastatteluihin, joita ei tehtäisi haastateltavan
kotona. Haastatteluista yksi tehtiin nuoren kotona ja loput koulun tiloissa. Itse haastat-
teluihin varasimme riittävästi aikaa ja pidimme huolen siitä, että olimme ajoissa paikal-
la. Ennen paikalle menoa tarkistimme äänityslaitteen toimivuuden ja perille päästyäm-
me tarkistimme meille osoitetun tilan sopivuuden ja kartoitimme mahdolliset häiriöteki-
jät. Varauduimme myös siihen, että haastateltavat eivät tule paikalle tai eivät ole va-
ranneet aikaa riittävästi tapaamisellemme, jolloin pyrimme sopimaan uuden ajan haas-
tateltavan toivomaan ajankohtaan ja paikkaan. Tätä varten jätimme kalentereihimme
muuta mahdollisia ajankohtia vapaaksi.

5.4 Aineiston analyysi

Luotettavuuden lisäämiseksi laadullisessa tutkimuksessa lukijalle tulee avata prosessin
aikana tehdyt valinnat ja rajaukset. Tällöin tutkijat kertovat raportissaan, mitkä osat
valittiin varsinaiseen aineistoon, mitä jätettiin ulkopuolelle ja miksi. (Ruusuvuori – Ni-
kander – Hyvärinen 2010: 14–27.) Seuraavaksi käymme läpi aineiston analysoinnin
kulun vaihe vaiheelta.

Haastattelujen pituudet vaihtelivat vajaasta kahdestakymmenestä minuutista yli kah-
teen tuntiin, ja kaiken kaikkiaan materiaalia kertyi nauhalle 6 tuntia 38 minuuttia, josta
litteroitua materiaalia kiertyi lopulta 142 sivua. Ryhdyimme purkamaan nauhoitta-
maamme aineistoa jakamalla haastatteluaineiston litterointia varten keskenämme puo-
liksi. Litteroinnin katsotaan olevan tärkeä osa aineistoon tutustumista, koska sen myötä

aineisto muuttuu helpommin hallittavaksi (Ruusuvuori – Nikander – Hyvärinen 2010: 13). Aluksi litteroimme kumpikin tahollamme sanasta sanaan merkiten tauot, naurahdukset, hymähdykset sekä voimakkaammin lausutut sanat tai lauseen osat. Nämä halusimme tallentaa alustavasti, koska ymmärryksemme ei koostu vain sanoista, vaan meidän on huomioitava eleet, ilmeet ja asennot heijastuksina ajattelusta ja jopa tietoisuudesta. Haastateltava voi tukea sanallista viestintäänsä eleillä, ja haastattelija pystyy nyökkäyksillä tai pienillä äänillä pitämään hedelmällistä vuorovaikutustilannetta yllä (Hirsijärvi – Hurme 2010: 119–121).

Pian kuitenkin huomasimme sanattoman viestinnän olleen merkityksellisiä lähinnä itse haastattelutilanteessa ja ettei se enää vaikuttaisi aineiston lopullisessa analysoinnissa. Näin ollen poistimme nämä merkinnät siihen mennessä litteroimastamme materiaalista tarpeettomina, jotta aineisto pysyisi alusta alkaen yhdenmukaisena. Myös joitakin oikeakielisyysvirheitä korjasimme luettavuuden vuoksi asiasisältöä muuttamatta. Litteroituamme aineiston tapasimme pohtiaksemme yhdessä, minkä osan materiaalista joudumme rajaamaan pois. Poistimme aineistosta joitakin kodin ja koulun ulkopuolisia asioita sekä sellaista varhaisempien aikojen tietoa, joka ei selkeästi liittynyt nykyiseen, aiheenamme olevaan ongelmaan tai saattoi lisätä haastateltavan, hänen lapsensa, perheensä tai koulun tunnistettavuutta. Samanaikaisesti aloimme järjestelmällisesti lajitella materiaalia haastattelurungon perusteella laatimiemme teema-alueiden ja aihe-sanojen alle.

Aineiston muhittua mielissämme muutaman päivän ajan tapasimme haastatteluaineiston tarkemman jatkokoodauksen merkeissä, jolloin lähestyimme aineistoa erityisesti tutkimuskysymyksistämme käsin. Tällöin poimimme kaikesta haastattelumateriaalis-tamme ilmaisut, jotka tutkittavan ilmiön kannalta vaikuttivat tärkeiltä. Näistä aineistokoosteista säästimme ne osat, jotka eivät sopineet mihinkään tutkimuskysymyksemme määrittämään luokkaan, mutta joilla arvelimme olevan vielä käyttöä. Samalla poistimme myös ylimääräiset, samaa asiaa merkitsevät ilmaisut. Tällöin keskustelimme aineistomme lisäksi toistemme kanssa pohtien ja kyseenalaistaen tulkintojamme, mistä pääsimme lopulliseen aineiston analyysiin sekä ilmiöiden vertailuun. Tämän aineiston esitteleimme koostettuna seuraavaksi luvussa 6, minkä jälkeen luvussa 7 avaamme aineiston pohjalta tekemämme johtopäätökset.

6 Opinnäytetyön aineisto

Esittelemme haastatteluaineiston ilman tulkintaa sellaisena kuin haastateltavat ovat näkemyksensä esittäneet. Käytämme paljon lainauksia haastatteluaineistosta, koska haluamme vanhempien saavan äänensä kuuluviin. Haastattelujen aluksi kyselimme vanhemmilta perustietoja lapsesta ja perheestä poistaaksemme haastateltavien alkujännitystä ja tutustuaksemme hieman. Näillä perustiedoilla ei ole työmme tavoitteen kannalta merkitystä, koska nuorten sukupuoli, ikä, perhetausta ja poissaolojen syyt vaihtelivat. Nämä tiedot jätimme pois myös estääksemme perheiden tunnistettavuutta. Yhdistävänä tekijänä kaikilla haastateltavilla oli se, että heidän lapsensa olivat aloittaneet kohdekoulussa jo ala-asteella. Haastateltavat äidit on numeroitu H1–H6 sen mukaisessa järjestyksessä, kun haastattelut suoritimme, ja heidän nuortensa nimet on korvattu X:llä.

6.1 Poissaolojen ilmeneminen ja niiden herättämät tunteet vanhemmissa

Tässä alaluvussa käymme läpi vanhempien kertomaa poissaolojen ilmenemisestä ja tunteista, joita vanhemmat kokivat tilanteessa. Poissaolojen alkamisajankohdissa ei ollut havaittavissa mitään yhteistä kaavaa, vaan ne olivat alkaneet nuorilla hyvin erikäisinä, osalla jo ennen peruskoulun yläluokille siirtymistä ja osalla vasta yläluokilla. Niille nuorille, joilla ongelma oli alkanut jo alakoulussa, oli kokeiltu alakoulussa erilaisia perinteisiä keinoja poissaoloihin tarttumiseksi, kuten jälki-istuntoa. Yksi nuorista saatiin siirrettyä yläasteelle erityisjärjestelyin.

*H5: – – yhteistyö meni sitten siihen, että yritettiin saada X läpi kuudennes-
ta luokasta sillä tavalla, että opettaja laitto X:lle säännöllisesti tehtäväpa-
ketin, jonka X teki ja sitten käytiin viemässä niitä kirjoja opettajalle ja opet-
taja piti X:lle pari opetusjaksoa ihan loppukeväästä ja saatiin kuudennen
luokan päättäri sillä tavalla tehtyä. Se oli todella hyvä järjestely siihen ti-
lanteeseen.*

Yhdelle haastateltavista ei ollut jäänyt niin hyviä kokemuksia alakoulun puolelta. Hän koki, ettei alakoulunpuolella ollut tarjottu poissaoloihin mitään tukitoimia ja oli helpottunut yläkoulun alkamisesta.

*H6: Mutta hän oli oppilashuollossa kun oli X:stä puhuttu, ni hän oli ilmoit-
tanut, et ku kaikki tukitoimet on tehty ja ei riitä. Mä vaan ihmettelin, että
mitä tukitoimia se on oikeesti tehny. Kaikki mitä mä yritin saada, ehkä tää*

nyt korostuu koko ajan tää mun mielipide, mut ku mä olin tosiaan siin vaihees ku kutonen loppu ja X pääs seiskalle, ni mä huokasin helpotuksesta, ku mä tiesin, et yläluokil nää hommat hoituu.

Suurimmalla osalla nuorista yläkoulun aloittaminen oli sujunut hyvin, mutta kaikilla heistä poissaolo-ongelma oli jatkunut myöhemmin yläkoulun aikana. Kyselyämme nivelvaiheen sujumisesta puolet vanhemmista otti esille suuren muutoksen, joka seurasi uusia luokka-jakoja.

H1: No siinä oli vähän ehkä sellasta, että tuolla on noita luokkia, kun täältä valtaosa tulee tuolt ala-asteen puolelta, ni sit siellä tehtiin sellasia luokka-jakoja, jotka ei perustunu aineisiin, ja jossa niinku vahalta luokalta erotettiin kaks, kolme oppilasta jollekin kokonaan uuteen porukkaan, ilman mitään sellasta näennäisesti oppiaineisiin liittyvää tai sellasta. Nii, se ei ehkä, siin ei ihan hirveesti ajateltu kuinka tärkeitä nuorille on sosiaaliset suhteet.

H3: – – nää on mennyt ihan tietoisesti nää kuka menee millekin luokalle, että on vähiten ollut haittoja, jos on esimerkiksi ala-asteella kauheesti keskenään pulisseet, niin nää menee ainakin eri luokille. Ja tietysti tietyt luokat on koottu valintojen perusteella, jotka tarkoittaa myös niitten luokkien perusteella minkälainen aineisto, kun on kielten mukaan. Että jos on monta kieltä niin useinkin se kertoo, että se oppilas on motivoitunut opiskelija, ja sille tulee samanlaiset luokkakaverit ja sitten nää muut, että ne on epäsuhdannaisia. Oon monesti miettinyt, että arpooko ne opettajanhuoneessa kuka saa minkin luokan ettei tuu. Siinä on siis huomattavat erot.

H6: Oli siinä aluks kyllä, kun X oli vaan et ”paras kaveri ei oo tällä luokalla”, et vaikka siellä oli niitä muita tuttuja.

Luvattomat poissaolot herättivät äideissä monenlaisia tunteita, ja niiden määrittely oli vaikeaa. Ne aiheuttivat muun muassa huolta, turhautumista, avuttomuutta ja häpeää. Osa tunteista tuli esille niistä kysyttäessä, osa ilmeni muiden kysymysten yhteydessä.

H1: – – eikä oo oikeen itekkään jaksanu täs tilanteessa olla mukana silleen, et ei oo oikeen motivaatioo ja jaksuu olla istumas missään tekemäs pullatakoita. Et tällä hetkellä on silleen vähän hankaluuksia jaksaa ihan arkeekin.

H2: Tavallaan mä ymmärrän, koska mä oon tehny sitä itsekin, mutta sitte tietenki sitä että haluu et oma lapsi käy koulua ja, ja muuta, et ehkä vähän turhauttavaa, nii se on ehkä se päällimmäisin.

H3: Se on kauhean hävettävä asia, mitä muut ajattelee, että minun lapseni onki. Koska aina sillon kun on tämmöset, vanhempi kokee itsensä syylliseksi ja syyllistyy. Se on ihan hyvä ja tervettäkin syyllistyyä ja miettiä

ja tarkastella. Mutta se syyllisyys on usein niin kova vanhemmalla, että sen on vaikeeta kohdata – –. Mikähän mulla on vikana että joku masentuu ja joku muuten vaan omaehtoisesti päättää jo ala-asteikäisenä alkaa jäämään niinku, että mitä on.

H4: No kyllähän se pahalta musta tuntu.

H5: Se tuntu tosi pahalta, koska se on huolestuttava se tilanne, jos ei vanhempana pysty tekemään tollaselle asialle mitään, vaikka yrittää ihan kaikkensa, auttaa läksyissä ja yrittää tukea. Ja yrittää selvittää asioita ja ottaa yhteyttä joka paikkaan mihin keksii. Mikään ei oo oikein auttanut – – eli se tilanne on koko ajan ollu niinku umpikuja.

6.2 Poissaoloihin puuttuminen ja toimenpiteet niiden ilmetessä

Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että poissaoloihin puututtiin riittävän ajoissa. Yksi heistä oli eri mieltä ja kritisoi puuttumisen tapaa. Hän olisi toivonut Wilmaa henkilökohtaisempaa yhteydenottoa esimerkiksi puhelimitse.

H2: No, joo, täähän on tää kätevä systeemi Wilma, ni näkee sit saman päivän aikana, ni opettajat merkkää sinne, et ei oikeestaan niin et soitetais, vaan se merkataan sit Wilmaan ja mä nappaan sen sit sieltä.

H3: Liian... Se oli ehkä se, että Wilman kauttahan tulee. Mutta sekin oli se, että se pääs aika pitkälle menemään. Tää on ehkä se, mä en tiedä, ehkä tän koulun se ongelma.

H4: Wilman kautta huomasin ja sitten rupesin kyselemään, että missäs sitä on päivää vietetty, kun kuitenkin aamulla lähetään kouluun ja – – aika nopeesti tuli koulultakin multa kyselyä.

Yläkoulu oli vanhempien mielestä hyvin varautunut niiden oppilaiden poissaolo-ongelman jatkumiseen, joilla ongelma oli alkanut jo ala-asteella.

H5: Tiedettiin kyllä ja olin ottanut jo etukäteen yhteyttä X:n luokanvalvojan ja selittänyt hänelle, että on tammönen tilanne ja, että on aika todennäköistä, että näiden poissaolojen kanssa tulee vielä ongelmia. – – Tuki-toimet lähti välittömästi liikkeelle – – heti kun poissaoloja rupes tulemaan. Että hetken aikaa näytti siltä, että se ei oo välttämätöntäkään, mutta valmius oli olemassa ja siitä otettiin heti koppi täällä koulussa.

H6: Niil on ne... siis sinänsä mä en tiedä mitä kaikkee, mut mä tiedän et niil on ne nivelpalaverit, missä ne käy oppilas oppilaalta läpi, ja käy luokit-tain läpi, että mitä tällä luokalla. Elikkä luultavasti siellä on tullu sitte ilmi tää.

Vanhempien mukaan tilanteessa, jossa jälki-istunnoilla ei ollut vaikutusta nuoren koulunkäyntiin, asiaa ryhdyttiin pian käsittelemään oppilashuollossa. Asiaa lähdettiin selvittämään keskusteluilla, joihin osallistui vaihtelevasti nuoren ja hänen vanhempiansa lisäksi koulukuraattori, parkkiohjaaja, luokanvalvoja, psykologi, erityisopettaja, rehtori ja sosiaalityöntekijä.

H2: Parkkiopen. Et se on niiku läheisin X:lle, et se on ollu semmonen. Rehtori on ollu, ja opo on ollu. Ja kuraattoriki on ollu vissiin, muutaman kerran nähty.

H4: Täällä on ollu parkkiohjaaja ja kuraattoria ja.. Kävi koulupsykologinkin luona ja sit luokanohjaajaa ja rehtoria ja..

Neljässä perheessä oli tehty lastensuojelun tarpeen arviointi, osalla arviointi johti lastensuojelun asiakkuuteen. Kahdessa tapauksessa kuudesta koulu teki lastensuojeluilmoituksen luvattomista poissaoloista yläasteella, yhdessä tapauksessa ilmoitus oli tehty jo ala-asteella samasta syystä ja yhdessä tapauksessa lastensuojeluilmoitus oli tehty muusta syystä.

H3: Joo, mutta ei mitään, silloin oltiin ja sit parkkiope jossain vaiheessa näissä keskusteluissa, kun alko oleen niin että parkkiope sano, että meidän täytyy, että koulun puolesta meidän täytyy tehdä se lastensuojeluilmoitus – – ja se käytiin läpi niinku mikä takia ja mitä hän laittaa siihen lastensuojeluilmoitukseen. Ja tota niinpä se tuli se lastensuojeluilmoitus ja me käytiin siellä lastensuojelu työntekijöitten luona – – ja sitten ne oliko ne nyt yhdessä vai kahdessa neuvottelussa tässä.

Yhdessä tapauksessa lastensuojeluilmoitusta ei ollut tehty, mikä herätti haastateltavassa ihmetystä. Yhdessä tapauksessa lastensuojeluilmoitukselle ei ollut tarvetta, koska poissaolo-ongelma ratkesi muilla keinoin.

H1: Tavallaan se on hyvä, että on luotettu, mut kyl mä toivon et sinne ollaan yhteyksissä silloin kun on tarvetta. – – en mä nyt sitä minään mörkönä nää. Lähinnä mä nään sen sellasena, et se on tapa varmistaa, et lapsella on kaikki hyvin. Mut oon vaan vähän ihmetelly, et mulle ei oo kukaan vielä soittanu, vaik tiedän mitkä pelisäännöt – – on. – – itellä ollu vähän sellanen, etten mä nyt hirveesti oo halunnu sossuu, en todellakaan halunnu sitä, sossuu käymään. Päinvastoin se tuntuis hirveen ahdistavalta. Mut se toinen puoli on se, että lapsellahan vois asiat olla huonosti, vaikka mä täällä sanon mitä.

Lastensuojelusta on toisinaan ollut työntekijä mukana koululla yhteistyöpalavereissa. Lisäksi lastensuojelu on tarjonnut ainakin yhdelle perheelle perhetyötä avuksi.

H2: – – ja lastensuojelu tuli siin vaihees niinku kuvioihin, ja nyt ne on ollu kyl mukana se lastensuojelu työntekijä on ollu mukana näissä tapaamisissa.

H2: No mä en tiä onks se niinkään tohon lintsamiseen, vaan sillee yleis-tilanteeseen meille tarjottiin sellasta, oiskohan se ollu joku perhetyö tai jotain tällasta.

Yksi haastateltavista toivoi, että yhteistyö lastensuojelun kanssa olisi tiiviimpää ja myös perheneuvola otettaisiin mukaan tukitoimiin.

H6: Ehkä tässä tilanteessa... joku perheneuvolan ottaminen viel niinku lastensuojelun kanssa... ku se perheneuvolaan ohjautuminen on asia erikseen. – – Että jos sitä kautta jotenki tuotais, ettei pelkästään tueta sitä lasta vaan myöskin vanhempaa. Lastensuojelun kautta tulis myös se perhetuki, se perheneuvola siihen.

H6: Mut tosiaan käytännössä mä en oo yli vuoteen kuullu niistä mitään. Et sanotaan, et jos meil ois ongelma, ni... – – Ja koulukuraattori yritti aktiivisesti saada niitä... et meil ois yhteistyötä ja sitte vuos sitten oli palaveri, missä käytiin läpi ja just suunniteltiin mitä tukitoimii X:lle, mut sit se taas jäi ja sielt ei oo kuulunu mitään puoleentoista vuoteen, mut kaiketi mä oon edelleen asiakas. – – Mutta se että tuntuu just et sieltäkään ei sitä tukee ja apuu sit välttämättä saa ku niil on ovista ja ikkunoista tulossa.

Haastateltava näki perheneuvolan hyvänä tukimuotona, joskin piti yhteydenottoa sinne haastavana, koska palveluihin täytyy hakeutua itse vapaaehtoisesti. Hän toivoi, että koulu ohjaisi vanhempia perheneuvolan palveluiden piiriin.

H6: Et tuntuu et tuollakin sosiaalipuolella sekin et vapaaehtoinen hakeutuminen noihin palveluihin... niin se että miten se käytännössä tapahtuu, että saattaa olla hieman haastavaa. Et siinä mielessä just, et jos se menis koulun kautta, ni sit se kynnys niinku madaltuis siinä.

Koulun tarjoamista tukimuodoista parkkiluokka nousi vanhempien puheissa tärkeimmäksi. Kaikki näkivät parkkiluokan toiminnan erittäin hyvänä tukimuotona ja kokivat sen helpottaneen lastensa koulunkäyntivaikeuksia. Osan mielestä tilanne olisi ollut paljon huonompi ilman parkkiluokan tarjoamaa tukea. Myös parkkiohjaaja sai kiitosta vanhemmilta, hänet mainittiin positiivisessa mielessä useita kertoja jokaisessa haastattelussa.

H1: Et tääl on ollu kyl, toi parkkiopettaja on sinänsä kyl ollu ihan hyvä, älyttömän hyvä myös henkisesti, et se on ollu enemmän ku opettaja, et se osaa ottaa sen ihmisen ihmisenä. – – Se on sellanen persoona, joka tuntuu välittävältä ja luotettavalta, mut entäs jos oliski joku kylmäkiskonen

prosessin seuraaja. Sillon ilman sitä mun luottamusta hänen toimiinsa ja ilman, että se viestii mulle päin niitä asioita ja ilmasee, et se luottaa tohon lapseen, ja se on ihan jees, sen kans on ihan jees tehdä hommia. Että se parkkiope on toiminut on kans niinku enemmän ku opettaja.

H3: – – Ja sit, et se alko käymään täällä parkkiopen luona. – – Et hänen kohdallaan mä oon nähnyt, että jos tätä ei olisi ollut, niin me ei oltais ees tässä. Kun sehän on sen takia se, että se lapsi saa apua, ei pelkästään sitä että sitä vaan kontrolloidaan. Jos on kontrolli, niin siinä täytyy olla myös tuki.

H2: No se, siel on sellanen parkkiluokka, jossa on sellanen ope jonka kanssa X tulee hirveen hyvin toimeen ja se on itse asiassa aika paljon siellä. Se on ollu ihan tosi hyvä. – – Et on tavallaan niitä aamutunteja sieläki korvaillu ja tehny sitten siellä ja ottanu kiinni rästejä.

H6: Että tuetaan luokassa olemista, mut jos ei pysty olemaan, ni sitte parkkiin. Et jos pakko päästä parkkiin, ni parempi mennä, ettei tuu poissaoloja. Tällasta, et jotenki se yhteistyö sitte toimii. – – sit huomaa, et se kynnys välillä lähtee kouluun, et ku hän on jäljessä. Mut sit oli just et okei, et tulee vaikka parkkiin. X:llä oli sillä tavalla, että oli ollu pari päivää parkissa ja saanu keritty ne työt takasin. – – Että tosiaan toi parkkimuotonen tuki on hirveen tärkeätä, pelkästään erityisopettajilla se ei olis toiminu.

Yksi vanhemmista otti esille, ettei hän ennen poissaolo-ongelmia ollut tiennyt tukiopeuksen kuuluvan kaikille oppilaille.

H1: Joo, oli itse asiassa, siis se oli ihan tota, se oli itse asiassa aika helpoo, että tota et periaattees luokanvalvoja on ihan loistava ollu siinä, että se on kokoajan puhunu meille laillisista oikeuksista. Et tukiopeus on, ilman muuta koulussa pitää saada tukiopeudesta – –. Eli lähtökohta on se, että ennen koetta vaikeissa aineissa tukiopeudesta sen verran, et sen ei tarvitse mennä tiputtamaan arvosanoja. Joo, se oli mulle vähän yllätys, koska mä ajattelin, et se tukiopeus on tarkotettu nelosen ja vitosen opiskelijoille, jotta ne pääsis kurssista läpi.

Samainen vanhempi kiitteli myös parkkiluokan joustavuutta ja otti esille, että tukitoimien lisäksi on tärkeää kannustaa ja motivoida nuoria nollaamalla tilanne ja katsomalla eteenpäin.

H1: On ollu joustoa joo. Sitte muutenkin, ku me ollaan tehty sopimuksii siitä, et se tekee nyt nämä ja nämä. – – Ni ainahan siit tulee jotain positiiivista, kun se tekee yli, mut ikinä ei tuu nuhteita, ku se tekee jotakin ali ja sitä pidän hirveen tärkeenä. Et tavallaan se, että selitys pyydetään ja vaaditaan, et miks se ei tee sitä mitä on sovittu, mutta siitä ei niinku rangaista. Mä pidän hirveen tärkeenä sitä, et tää on rankaisematon, eteenpäin suuntautuva tää opetus erityistilanteessa. Koska se lannistaminen on niin helppoa. Et tilanne nollataan joka maanantai ja katotaan, et mitä

nyt tehdään tästä eteenpäin. Annetaan kehuja siitä, mitä on jo suoritettu ja vähän tehdään niinku sellasta aikajanaa, mut ennen kaikkea se on eteenpäin suuntautuvaa.

6.3 Kasvatuskumppanuus

Kysytyämme kasvatuskumppanuuden toteutumisesta kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että oppilashuollon kanssa se toimii hyvin, ja he kokivat tulleen kuulluksi ja kohdelluksi tasavertaisina kumppaneina.

H1: – – Ni mua on kohdeltu tasvertasena, mut mä en tiää, onks se siitä että täällä on ollu sellanen viestintä vai onko mä vaan ottanut sen. Et mä en oo ihan varma, et kummin päin se tulee, mut mä oon ihan tasavertaisena siinä.

H4: On! Kyl mä oon tyytyväinen ihan.

H5: On, kyllä on. Mua on kuunneltu tosi hyvin ja sanoisin että se yhteistyö on sujunu tosi hyvin, ainoot ongelmat on lähinnä siinä tiedonkulussa ja tietyissä epäselvissä tilanteissa. Meillä on niinku ollu yhdensuuntaisia käsitäyksiä siitä, että miten tätä X:n tilannetta pitäisi hoitaa.

Vaikka vanhemmat kokivat, että kasvatuskumppanuus oppilashuollon kanssa toimii hyvin, osa heistä otti esille sen, ettei se aina toteudu yksittäisten opettajien kanssa. Eräs vanhemmista totesi sen toimivan vain tiettyjen opettajien kanssa ja otti esille sen, että kasvatuskumppanuuden toteutuminen voi olla kiinni myös vanhemman sosiaalisista taidoista.

H3: Tiettyjen ihmisten kanssa. Jos niille sattuu hyvät työntekijät, ne saa äänensä kuuluviin. Ne voi olla minkälaisia vanhempia tahansa, mutta mä mietin sellasia vanhempia joilla ei ehkä oo niin hyviä sosiaalisia taitoja tai rahkeita ja niille sattuu nää vähän heikommat, sanotaanko näin. Niin tota.

Yhden vanhemman mielestä kasvatuskumppanuuden tulisi näkyä lähinnä erityistilanteissa, mutta normaalitilanteissa hän koki sen tarpeettomaksi. Yksi puolestaan koki vahvemman kasvatuskumppanuuden olevan tarpeellista kaikissa kohtaamisissa koulun ja kodin välillä.

H1: Joo, en koe. Ja sit mä koen niinku erityistilanteissa niinku sen takii, et lapsi tarvii, et sillon lapsi tarvii sen sekä koulusta että kotoa sen. Että mun mielestä se kasvatuskumppani on se, ketkä on sen lapsen kumppaneita, että ei niinkään... – – sen lapsen normaalitilanteessa... ei siis ton ikänen ainakaan, ei se tarvi. Niin kauan, kun on kyse normaalitilanteesta, eikä

ole mitään oppimishäiriöitä tai muita syitä, ni ei. Mun mielest se vanhempain vartti riittää ihan hyvin.

H3: Ei kun se on aina tarpeellista. Aina tarpeellista, juu juu!

Yksi haastateltavista korosti nuoren asemaa puhuttaessa kasvatuskumppanuudesta.

H1: Ja sit mä koen niin, et ku mun ääni ei oo tässä se, joka on tärkeä, must se ehkä kaikkein tärkein ääni on se X:n ääni. Et tää on mun mielestä tavallaan niinku kolmio, jossa se oppilas on keskiössä.

Ratkaisukeskeistä vuoropuhelua sekä oikea-aikaista ja säännöllistä yhteydenpitoa pidettiin tärkeänä asiana kasvatuskumppanuuden toteutumisessa.

H3: Ehkä varmaankin just tää, että otetaan suora yhteys heti jos jotain tapahtuu, reaaliajassa, eikä sillain, että nyt sinun lapsesi on taas sitä tehnyt tai tätä tehnyt, vaan että: nyt on näin käynyt, mikähän ois paras tai että voitaisko tavata tai voitaisko jo tässä sopia.

H5: Noin pitkää väliä ei oo päässy syntymään missään vaiheessa, koska koululla on pidetty niinku X:lle niitä säännöllisiä aikoja tosi tärkeenä. Et sillon kun, sillon kun X on esimerkiksi jättänyt menemättä, niin on heti soiteltu ja varailtu uutta aikaa. Ja niinku ovat, kaikki on suhtautuneet tosi ymmärtäväisesti siihen.

6.4 Vanhempien esittämät kehittämistarpeet

Kysytyämme haastateltavilta konkreettisia keinoja parantaa koulun ja kodin yhteistyötä oppilaiden poissaolutilanteissa vanhemmat nostivat esille muutaman kehittämistarpeen, jotka esittelemme seuraavaksi.

6.4.1 Viestintä

Wilman käytön viestittämisvälineenä vanhemmat kokivat pääosin hyväksi, mutta yksi koki palautteen turhan ongelmakeskeiseksi ja toisen mielestä informaatiota tuli liikaa.

H1: Ja sitte toinen asia on se, että tietyllä tavalla viestinnän sävy muuttuu kun mennään ala-asteelta yläasteelle. Et ensimmäiset viestit niinku yläasteella, tuol ku Wilmassa oli semmosia, et tätä kaikkee ei teidän lapset saa tehdä, ja kun ne kurittomat tekee, ni me tehdään niille näin. Niin kuin ne gaatio edellä, kun taas tuolla ala-asteella oltiin hirveen tarkkoja siitä, että tultiin positiivisuus edellä.

H2: No tota, parempihan se on et tietää, ja kuitenkin ku muistan ku ite olin koulussa ja lintsasin myös ja sitte vanhemmille tuli sit yllätyksenä sit keväällä, ku todistukses ne poissaolotunnit siel, ni eihän ne ollu tienny mitään, ku ei koulust ollu sit soitettu.

H4: On! Sillä saa yhteyden.. ihan hyvin.

H5: Sieltä tulee, sieltä tulee liikaa informaatiota – – ja se niinku se mitä Wilmasta tule informaatiota ni se on monta kertaa just semmosta, että okei, en olis halunnu tietää. Siis, hyvin pienistä asioista merkintöjä ja sit sähköposti kilisee.. Että penaali puuttu ja käveli väärää käytävää luokkaan ja kaikkee tämmöstä.

Yksi vanhemmista totesi, että opettajia oli vaikea saada puhelimitse kiinni, ja ehdotti seuraavaa:

H3: Niin ja sit ihan tehdä tähän niinku on terveydehoitopuolella jo soittoajat. Niin, että tänne rakennettais, eihän se nyt tarvitsis joka päivällä, mutta johonkin viikonpäivään ees yks. Se vois olla kätevä, vaikka puolen tunnin soittoaika tai tunnin, että opettajilla olis se soittoaika, jolloin sä voit soittaa.

Myös toinen haastateltava kannatti tätä ajatusta.

H5: Joku semmonen systeemi vois olla tosi hyvä, että opettajalla olis esimerkiksi tunti, määrätty tunti viikossa jolloin se päivystää puhelimen ääressä. Ja mä luulen, että se olis myös opettajalle helpompi, että jos olis joku määrätty soittoaika. Niitä tulee sitten vähemmän niitä yhteydenottoja semmosiin aikoihin kun hänelle ei sovi. Ja se Wilma-viestien käyttäily ja vaihtelu, että siitä selviää paljon vähemmällä muutaman minuutin puhelulla.

Positiivista palautetta kaivattiin myös enemmän.

H1: Siis se mitä mä toivoisin, että jos vois jollain tavalla haluaisi parantaa sitä, ettei se ole niin ongelmakeskeistä, ni kyl opettajat vois sinne Wilmaan merkitä niitä. Ku osa opettajista merkitsee, et ”hyvä”, tai ”osallistu hyvin” siinä tunnin aikana, niin ettei se kuormita kenenkään vapaa-aikaa. Se on itseasias oikeesti ihan, se on sekä siis tavalliselle nuorelle ja silleen ihan riittävä. Ei sitä tarvi millään tavalla, siel ei tarvi lukee muuta ku se yks sana: hyvä.

H3: Se on hirveen opettajakohtasta joka koulussa. Että miten ne ottaa sen Wilman käyttöön ja miten ne kokee sen. – – juu, niin siinä on eroja, toisil opettajilla on tapana, että ne laittaa hyvä ja huono. Toiset kiinnittää pelkästään siihen huonoon, sieltä ei näy sitä hyvää.

H5: Sieltä tulee niinku tuntiaktiivisuudesta merkintöjä, mut niinku mun mielestä sieltä tulee selkeesti enemmän tämmösistä hyvin pienistä asiois-

ta mitä oppilas tekee koulussa ja mitkä ei oikeestaan huoltajaa pitäis liikuttaa pätkääkään, että ne on niin pieniä asioita.

Yksi vanhemmista koki jatkuvan Wilma-viestinnän henkisesti kuormittavaksi varsinkin erityistilanteissa, jolloin kuormitus on muutenkin suuri.

H1: Sit toinen asia, et jos on pysyvästi sellanen tilanne että lapsella on jatkuvasti noita poissaoloja noin paljon, ni täytyy sanoo, että se Wilma-pommitus alkaa tuntuu vähän kuormittavalta. Mä en tiedä onks Wilmassa mahdollista, mutta joskus vois ainakin harkita sitä, et lähettäaks sen ilmoituksen sähköpostiin vai ei. Et jos on tällanen pysyvä tilanne, ni voisko sinne jotenkin merkitä pidemmälle ajalle valmiiks niinku selvitettyiks, jolloin ei tuu sitä, et ku mulle tulee jatkuvasti sähköpostiin, et sinulle on viesti Wilmassa, ni mä en jaksä käydä kattomassa, ku ne on aina sitä samaa. Kun siit tulee ilmoitus et se on tunnilta poissa, ja se on ollu tossa parkissa. Et sinne vois laittaa. Tää on ihan pieni juttu, mutta se on kuormitusjuttu.

6.4.2 Yhteyshenkilö

Yksi vanhemmista nosti esille sen, että hän olisi ongelmatilanteessa kaivannut nimettyä yhteyshenkilöä. Kysyttäessä tätä muilta vanhemmilta olivat kaikki heistä harvinaisen yksimielisiä; kun poissaolotilanteita aletaan selvittää, on koulun syytä nimetä vastuu-/kontaktihenkilö, johon nuori ja vanhemmat voivat olla yhteydessä ja joka toimii yhteyshenkilönä kodin ja koulun välillä.

H1: Sitten toinen asia on se, että mun mielestä pitäis ihan selkeesti, meille on ollu vähän epäselvää koko ajan, et kehen mä oikeen oon yhteyksissä. Se olis mun mielestä hirveen hyvä, jos nimettäis yhteyshenkilö. ihan sama kuka se on, mutta että on joku, ja sillä lailla että kaikki muut opettajat tietää, että keneltä kysytään. Mun mielestä sen määrittelemine, että kuka on se yhteyshenkilö, kuka on se joka ottaa sen vastuun, onks se luokanvalvoja vai kuka. Sen määrittelemine sekä koulun suuntaan että vanhempien suuntaan ois mun mielestä yks sellanen. Ja sit se takais lapselle sen, että sil on täällä vain yksi aikuinen, jolle sen ois pakko kertoa.

H2: No oon asioinu monenki eri tahon kanssa, niinku just et rehtorii, luokanopee, kuraattorii, opoo, mut sit täst parkin opesta, et ehkä sen myötä ku siit on tullu X:lle läheisin, ni sit sen myötä on tullu mullekin sellanen, et kenen kaa, koska se tietää eniten ja on eniten sen kans tekemisissä, ni siihen mä nyt ensimmäisenä otan yhteyttä.

H3: On, on! Mä en sitten.. Parkkiope varmaan automaattisesti jäi.. Mutta ei sitä sanottu, että parkkiope nyt jatkaa tässä ja se on teidän tukihenkilö, niin sillä nimellä ei.

H4: Olis varmaan tehokasta. Joo, olis varmaan ihan hyvä.

H5: On, on siinä sellasta niinku just tommosissa tilanteissa, kun eri ihmisillä on eri vastuita, niin ne pääsee niinku helposti karkaamaan käsistä sillä tavalla, että on hetkiä ja aikoja jolloin ei oikein tiedä kehen pitäis ottaa yhteyttä, kuka tästä vastaa ja on ärsyttävää ottaa moneen paikkaan peräkkäin yhteyttä. Niin se niinku helpottais niinä päivinä kun mun pitää olla yhteydessä jonnekin, niin se helpottais mun omaa ajankäyttöä hirveesti, että mä en joudu soittamaan ihmisille jotka ei välttämättä ehdi vastamaan puheluihin ja joilla ei oo edes vastaajaa. Jos soittaa monta kertaa, joudun lähettelemään paljon Wilma-viestejä ja vastaillemaan niihin.

H6: On on, ilman muuta. Ja mä tiedän, et luokanopettajat tekee myös sitä, et he ilmottaa kaikille tiedoks tämän luokan opettajille, että tästä oppilaasta tällasta ja tällasta. Että ne tosiaan, joko luokanopettaja tai sitten parkkiope tai koulukuraattori tai joku, et se on tietysti helpompi ku se on koordinoitusti jonkun kanssa. Just se että se tietty henkilö että koti tietää kehen ottaa yhteyttä ja sitten koulu tietää, et okei tän henkilön kautta, tai tietenkin luokanvalvojan ja tän henkilön kautta, tai sitten se vastuuhenkilö vois olla se luokanohjaaja.

6.4.3 Informaatio

Osa vanhemmista nosti esille lisätiedon tarpeellisuuden erityisesti poissaolo-ongelmien ilmetessä.

H1: Nii se liittyy siihen tietoon. Et mä toivoisin ehkä sen tiedon kertomista meille vanhemmille sillä tavalla että jos jonkinlainen ohjeistus on, ni mun mielestä ois hyvä, että siihen linkitettäis nää yleiset, mitkä on oikeusministerin ohjeet tai koulun opintosuunnitelmassa olevat niinku tällaset.

H5: – – mutta tavallaan se, että koulu pystyis varautumaan tällaisiin tilanteisiin esimerkiksi valmistamalla informaatiota vanhemmille, että mitä tapahtuu jos lapsi ei tuu kouluun ja minkälaisia tukimuotoja on ja minkälaisia luokkapaikkoja voi hakee. Lisää tietoa, että minkälaisista asioista nää koulupoissaolot yleensä johtuu ja minkälaisia juttuja yleensä voi tehdä. Sitten se yhteistyö sosiaalipuolen kanssa, varmaan kaikkein inhottavimmat hetket on ollu niitä, kun meille on ollu epäselvää, että voidaanko X ottaa huostaan, kun me ei saada häntä lähtemään kouluun. Koska koulutahan lähtee sitten se lastensuojeluilmoitus, niin se olis sellainen tieto joka olis tosi välttämätöntä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

6.4.4 Prosessi

Poissaoloihin puuttumisen prosessissa kaivattiin yhteyshenkilöä, lisää informaatiota, mutta myös aikarajaa, milloin poissaoloihin on puututtava. Selkeä prosessi nähtiin hyvänä asiana, mutta sen tulisi olla joustava.

H1: Sanotaan niin, että kyllä pitäis olla prosessi, mut se prosessi ei saisi olla ainut tapa toimia. Että silloin kun prosessi menee pyhäksi ja se on niinku se juttu, ni silloin se on vähän ongelmallista. Mun mielestä voisi olla selkeempi kuvio, että miten tää tilanne sitten koulussa hoidetaan. Et mun mielestä sen ei pitäis olla yhden polun prosessi, vaan sen pitäis olla sellanen, joka jo kun prosessia mietittäessä mietittäis sellasia asioita kun esimerkiksi psyykkiset tai fyysiset sairaudet.

H3: Niiden pitäisi ihan oma prosessi jossain kehittämisspäivässä miettiä. Että mikä tuntimäärä ja mistä syystä. Että ne on todellakin turhia poissaoloja, niin siitä mitä aletaan tekemään, että mitkä on ne toimintatavat. Se pitäis sopia ja se olis käytäntö jota jokainen tekisi.

6.5 Yhteenveto

Tässä aluvussa kokoamme lyhyesti yhteen haastateltavien kertoman ilman tulkintaa ja teoreettista viitekehystä. Sidomme aineiston teoreettiseen viitekehukseemme luvussa 7.

Poissaolojen ilmenemisajankohta vaihteli. Niillä vanhemmilla, joiden nuorilla poissaolo-ongelmat olivat alkaneet jo ala-asteella, olivat hyvin erilaiset käsitykset alakoulusta saadusta tuesta. Toinen heistä koki saaneensa tukea nuoren siirtämiseksi yläkouluun erityisjärjestelyin ja toinen kertoi jääneensä täysin tukea vaille. Osa vanhemmista koki nivelvaiheen luokkajaot hämmentäviksi, jopa epäreiluiksi. Luvattomat poissaolot aiheuttivat vanhemmissa monenlaisia tunteita, kuten huolta, turhautumista, häpeää ja avuttomuutta.

Vanhemmat kokivat poissaoloihin puuttumisen tapahtuneen pääasiassa riittävän nopeasti, mutta yksi äideistä olisi toivonut Wilmaa henkilökohtaisempaa yhteydenottoa. Yläkoulu oli vanhempien mielestä myös hyvin varautunut vastaanottamaan ne oppilaat, joiden luvattomat poissaolot olivat alkaneet jo alakoulun puolella. Poissaoloja oli alettu selvittämään keskustelemalla ensin yhdessä oppilashuollon työntekijöiden kanssa ja sen jälkeen mukaan oli otettu myös lastensuojelun työntekijät. Lastensuojelun mukaan-tulo oli vanhempien mielestä tapahtunut hyvässä yhteisymmärryksessä, yksi vanhemmista tosin ihmetteli, ettei lastensuojelua ollut otettu mukaan heidän tilanteessaan. Yksi vanhemmista toivoi perheneuvolan mukaan ottamista tukitoimiin entistä vahvemmin. Parkkiluokka ja parkkiohjaaja saivat poikkeuksetta kiitosta vanhemmilta, ja ne koettiin erittäin keskeisiksi tukimuodoiksi.

Kasvatuskumppanuus toimi vanhempien mielestä hyvin oppilashuollon kanssa. He olivat yhtä mieltä siitä, että heitä on kohdeltu tasa-arvoisesti, he ovat saaneet äänensä kuuluviin ja että oppilashuollolla ja heillä on yhteinen päämäärä. Osa vanhemmista otti kuitenkin esille, ettei kasvatuskumppanuus välttämättä toiminut yksittäisten opettajien kanssa. Säännöllistä yhteydenpitoa ja ratkaisukeskeistä vuorovaikutusta pidettiin tärkeinä elementteinä kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi.

Kehittämistarpeina vanhemmat toivat esille neljä aluetta, joissa he kokivat olevan parantamisen varaa. Nämä alueet olivat viestintä, yhteyshenkilö, informaatio ja poissaoloihin puuttumisen prosessi. Wilmaa pidettiin pääasiassa hyvänä tapana kommunikoida normaalitilanteissa, mutta palautteen toivottiin olevan nykyistä positiivisempaa ja informaation määrän harkitumpaa. Esille nousi myös ehdotus opettajien säännöllisestä puhelinajasta. Yhteyshenkilön tarpeellisuudesta oltiin täysin yksimielisiä. Kaikki vanhemmat toivoivat koulun nimeävän poissaolotilanteiden selvittelyssä yhteyshenkilön, joka toimii linkkinä koulun, nuoren ja kodin välillä. Osa vanhemmista toivoi, että koululla olisi tarjota valmista informaatiota poissaolotilanteissa toimimisesta ja tarjolla olevista tukitoimista. Poissaoloihin kaivattiin selkeää prosessia aikarajoineen, mutta sen toivottiin olevan joustava.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa työelämän yhteistyökumppanimme löytämään keinoja ja menettelytapoja, joiden avulla puuttua luvattomiin poissaoloihin yhteistyössä oppilaiden vanhempien kanssa. Tähän tavoitteeseen pyrimme pääsemään selvittämällä, millaiseksi vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden haastatteluhetkellä ja mitä konkreettisia keinoja he ehdottivat sen vahvistamiseksi. Teoreettisena viitekehyksenä työssämme toimi kasvatuskumppanuus, ja ensimmäisessä alaluvussa tarkastelemme saatuja tuloksia suhteessa teoriaan. Toisessa alaluvussa esitämme omia ajatuksiamme yhteistyökumppanillemme saatujen tulosten perusteella.

7.1 Toteutuuko kasvatuskumppanuus?

Saatujen tulosten perusteella kasvatuskumppanuus toteutui hyvin vanhempien ja oppilashuollon välillä, sen sijaan se ei aina toiminut kaikkien opettajien kanssa. Kasvatuskumppanuus tarvitsi vanhempien mielestä tuekseen säännöllistä ja ratkaisukeskeistä vuorovaikutusta. Tukitoimista varsinkin parkkiluokkaa kiiteltiin ja sen tarjoamaa kannustavaa tukea pidettiin erittäin tärkeänä nuorten poissaolo-ongelmien ratkaisemisessa. Vanhemmat nostivat kuitenkin esille joitakin kehittämistarpeita, jotka kaikki liittyivät tavalla tai toisella vuorovaikutukseen ja yhteistyön parantamiseen. Haastatteluiden perusteella koulun ja kodin välistä yhteistyötä voitaisiin tiivistää kiinnittämällä huomiota olemassa oleviin käytäntöihin ja toimintatapoihin. Prosessia tulisi siis selkeyttää. Yksinkertaisimmillaan prosessissa tulisi määritellä vastuuhenkilöt toimenpiteille, joihin ryhdytään, kun oppilaalla on tietty määrä luvattomia poissaoloja. Palaamme prosessiin vielä seuraavassa alaluvussamme 7.2. Tässä alaluvussa kuvaamme kasvatuskumppanuuden parantamisen elementtejä, edellytyksiä ja hyötyjä koulun ja kodin väliselle yhteistyölle.

Jos koulussa halutaan toteuttaa kotien kanssa tehtävää yhteistyötä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti, on ymmärrettävä kasvatuskumppanuus kodin ja koulun yhteiseksi, mutta jaetuksi tehtäväksi. Kasvatuskumppanuudessa huoltajat ja koulun ammattilaiset nähdään tasavertaisina, mutta erilaisina asiantuntijoina. Vanhemmat ovat vastuussa kotona tapahtuvasta kasvatuksesta, ja he tuntevat lapsensa kehityksen sekä näkevät käytöksen kotiooloissa, kun taas opettajat ovat kasvatustavustuussa sen ajan, jonka lapsi tai nuori viettää koulussa, ja he näkevät, miten lapsi käyttäytyy kouluyhteis-

sössä. Näissä eri kasvatusympäristöissä lapsen käytös ja toiminta voi olla hyvinkin erilaista. Jotta molempien tahojen asiantuntijuutta voidaan hyödyntää lapsen kasvatuksessa ja tukemisessa, tarvitaan uudenlaista vuorovaikutuskulttuuria. (Lämsä toim. 2013: 51–55.)

Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään, jotta pystyttäisiin turvaamaan lasten ja nuorten täysivaltaista kasvua ja kehitystä mahdollisimman hyvin, mistä syystä lapsi tulisi aina pitää yhteistyön keskiössä. Yhteistyössä pyritään tukemaan sekä kodin että koulun kasvatustyötä niin, että se palvelee aina lapsen tai nuoren etua. Lapsen edusta puhuttaessa ei tarkoiteta lapsen tai nuoren jokaisen toiveen täyttämistä, vaan sitä, että kasvattajat yhdessä miettivät, mikä on lapsen edun mukaista nyt ja hänen tulevaisuutensa kannalta. (Lämsä toim. 2013: 52, Iljäs: 213.)

Paremmen ja toimivan yhteistyön edellytyksinä Iljäs (Lämsä toim. 2013: 212–215.) näkee luottamuksen, avoimuuden ja toisen osapuolen kunnioittamisen sekä kuulluksi tulemisen. Yhteistyön parantaminen jää yleensä koulun vastuulle, mutta myös koulu hyötyy paremmasta yhteistyöstä, joten yhteistyön kehittämiseen kannattaa panostaa. Luottamuksen rakentaminen koulun ja kodin välille vaatii aikaa ja aktiivista vuorovaikutusta. Luottamus kuitenkin edesauttaa vaikeidenkin asioiden puheeksi ottamista haastavissa tilanteissa. Luottamuksen kautta syntyy myös avointa vuorovaikutusta, ja toisen kunnioitus lisää mahdollisuuksia entistä avoimempaan keskusteluun. Molemminpuolinen kunnioitus ja avoimuus mahdollistavat myös sen, että keskustelussa molemmat kasvatustahot saavat näkemyksensä esiin ja tulevat kuulluksi. Erilaisistakin näkemyksistä voidaan luottamuksellisessa ja avoimessa ilmapiirissä keskustella asiallisesti ja päätyä sitten yhdessä etsimään yhteistä näkemystä lapsen edun mukaisesti.

Lämsän (toim. 2013: 55.) mukaan hyvin toimivalla kasvatuskumppanuudella on positiivisia vaikutuksia oppilaiden koulumenestykseen ja -asenteeseen. Hänen mukaansa se vaikuttaa myönteisesti myös koulutehtävien tekemiseen ja luokan ilmapiiriin. Kasvatuskumppanuus nähdään myös ennalta ehkäisevänä työtapana. Kun yhteistyö on jo valmiiksi hyvää, se auttaa ehkäisemään ongelmien syntyä ja helpottaa niiden ratkaisemisessa. Hyvä vuorovaikutus kodin ja koulun välillä helpottaa myös oppilaiden erityisten tarpeiden huomioimista opetuksen suunnittelussa.

Parhaimmillaan kasvatuskumppanuudella voidaan luoda vahva kasvatusyhteisö, joka tukee lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä ennalta ehkäisten ja varhaisen puuttumisen

tavoin. Ei ole siis yhdentekevää, miten yhteistyö hoidetaan, eikä sitä myöskään saisi jättää yksittäisten opettajien hoidettavaksi oman työn ohessa. Kasvatuskumppanuuden luomiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen tarvitaan koko koulun tuki, ja sen tulee olla johdonmukaista ja jatkuvaa.

7.2 Ajatuksia yhteistyökumppanille

Nivelvaiheen luokkajaot nousivat esille kolmen vanhemman puheessa. Huhtanen (2007: 15.) toteaa kirjassaan, että kun lukiolainen joutuu itsenäisesti ilman aikuisen tukea valitsemaan omat kurssinsa, se voi olla lukioikäisellekin vaativaa. Paineet voivat kasaantua kestäättömiksi ja johtaa opiskelujen pitkittymiseen ja keskeyttämiseen, kun lukiolaiselta puuttuu lisäksi oma yhteisö eli luokka. Herää kysymys, mikä vaikutus sillä on nuoreen, että hänet tutusta ja turvallisesta alakoulun yhteisöstään eli omasta luokastaan siirretään muutoinkin haastavassa nivelvaiheessa uuteen luokkaan. Kun nivelvaiheen luokkajakoja tehdään, tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota nuorten vanhojen sosiaalisten suhteiden säilymiseen ja uusien muodostumiseen. Lisäksi sekä nuorille, että vanhemmilla tulisi kertoa, mihin uudet luokkajaot perustuvat, koska se näytti olevan hyvin epäselvää vanhemmille. Hyvässä yhteistyössä luottamuksen ja avoimuuden täytyy toimia, vanhempien täytyy kyetä luottamaan siihen, että tehdyt luokkajaot ovat oikeudenmukaisia, mikä tarvitsee tuekseen avointa viestintää.

Vanhempien huolen lieventämiseen ja syyllisyyden vähentämiseen poissaolo-ongelmien selvitystilanteessa on syytä kiinnittää huomiota. Huolestuminen on osa normaalia elämää, mutta se voi joskus kasvaa kohtuuttoman suureksi. Vanhemmat kokevat huolta hyvin eri lailla, mutta jokaisen huolta lisää epätietoisuus. Vanhemmat toivovat huolen keskellä pikaisia vastauksia, sillä odottaminen ja tilanteen ennallaan pysyminen kuluttavat henkisesti ja vievät voimavaroja nuoren tukemiselta. (Huhtanen 2007: 24.) Syyllistävä ja ongelmakeskeinen lähestymistapa puolestaan voi saada nuorten vanhemmat puolustuskannalle, jolloin itse ongelmien ratkaiseminen voi vaikeutua ja pitkittyä (Lämsä toim. 2013: Lämsä – Karhuniemi:166).

Yhdeksi kehittämistarpeeksi vanhemmat nostivat viestinnän. Vaikka Wilma koettiin pääosin hyväksi viestintäkanavaksi, rinnalle kaivattiin myös muita viestintäkanavia, kuten puhelinta. Jos kyse on haastavasta tilanteesta, on hyvä miettiä, kumpi on parempi tapa lähestyä huoltajaa: yksipuolinen viesti Wilmasta vai puhelu vanhemmalle, jonka aikana kommunikointi voi olla aidosti kaksisuuntaista. Tiluksen (2004: 103.) mu-

kaan puhe on portti viestintäkanavan aukaisemiselle. Jos kommunikaatiokanava ei ole auki, viesti ei mene perille ja kanava tukkeutuu. Kun vuorovaikutussuhde on huono, viesti ymmärretään helposti väärin. Jos taas vuorovaikutussuhde on kunnossa, vaikeatkin viestit menevät joustavammin läpi. Esille nousi myös ehdotus opettajien säännöllisestä puhelinajasta. Mielestämme tämä olisi erinomainen keino parantaa vuorovaikutusta ja oleellinen myös tavoitettavuuden kannalta: vanhempi tietää, milloin opettajaan voi olla yhteydessä, ja opettaja tietää, milloin olla vanhempien tavoitettavissa.

Wilmaa käytettäessä viestinnän välineenä tulisi kiinnittää huomiota sekä viestien sävyyn että niiden määrään. Negatiivinen viesti vaikuttaa aina kielteisesti, mutta myös positiivisen palautteen antamatta jättäminen voi vaikuttaa negatiivisesti. Vanhemmalle saattaa tulla tunne, että lapsessa ei nähdä mitään hyvää, jos hän ei koskaan saa positiivista palautetta. Tilanteissa, joissa nuorella on ongelmia, tulee väistämättä esille kielteisiä asioita. Tällöin täytyisi muistaa vastapainona antaa myös positiivista palautetta. Vanhemmat haluavat olla mukana myös lapsensa onnistumisissa, eivät vain ongelmisissa, sillä tyytyväisyys onnistumisista pitää päättää pinnalla. (Tilus 2004: 103.) Myös Karhuniemi (Lämsä toim. 2013: 126.) kehottaa miettimään, miten negatiivisen palautteen antaa sähköisen viestimen kautta, koska se yleensä toimii huonosti. Positiivinen viestintä puolestaan kannattaa ottaa tavaksi ja muistaa antaa sitä aina, kun aihetta on. Hänen mielestään on syytä myös miettiä kriittisesti, mistä asioista informaatiota antaa ja kuinka usein, jottei vanhempi ala karttamaan Wilman käyttöä jatkuvan informaatiotulvan johdosta. Tämä sama asia nousi esille erityisesti niiden vanhempien haastatteluisissa, joilla oli useampia lapsia.

Kun huoli nuoren koulunkäynnistä herää, odotetaan vanhemman heti ryhtyvän aktiivisesti hakemaan apua. Ongelmat voivat olla kuitenkin monisyisiä, jolloin arjen hallinnasta tulee vaikeaa. Vanhempien omat voimavarat eivät välttämättä riitä, jos tukitahoja on useita. Tässä tilanteessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, jossa kaikilla osapuolilla on selkeät vastualueensa. Mitä saumattomampaa ja sujuvampaa tukitahojen yhteistyö on, sitä enemmän se vahvistaa nuoren ja huoltajan uskoa tulevaisuuteen. Avun hakemista voi hankaloittaa myös se, ettei vanhempi tiedä, millaista apua on tarjolla tai kehen tulisi ottaa yhteyttä. (Tilus 2004: 159–161.) Tästä syystä olisi hyvä nimetä yhteys- tai vastuuhenkilö heti poissaoloihin puuttumisen prosessin alussa. Yhteyshenkilön tehtävänä on opastaa ja tukea vanhempia sekä toimia linkkinä kodin ja koulun välillä. Kaikki vanhemmat pitivät heti alkuun nimettyä yhteyshenkilöä edellytyksenä hyvälle yhteistyölle ja sujuvalle prosessille.

Vanhemmat kaipasivat myös lisää informaatiota poissaolotilanteiden hoitamisesta ja tarjolla olevista tukitoimista. Lisäksi kaivattiin tietoa siitä, milloin lastensuojelutoimenpiteisiin ryhdytään ja mitä toimenpiteet sisältävät. Vanhempia kiinnosti myös tieto siitä, millaisista syistä luvattomia poissaoloja syntyy. Osa vanhemmista näki hyväksi, että olisi valmis kirjallinen infopaketti, joka annettaisiin prosessin alussa vanhemmille. Toisten mielestä olisi riittävää, jos luvattomiin poissaoloihin liittyvää informaatiota olisi saatavilla helposti esimerkiksi koulun nettisivuilta. Valmis infopaketti helpottaisi vanhempien epätietoisuutta ja saattaisi osaltaan nopeuttaa yhteistyön käynnistymistä.

Luvattomat poissaolot vaativat aina pikaista asiaan tarttumista, ja tätä varten kouluilla tulisi olla yhteinen prosessi eli toimintamalli. Toimintamallissa tulisi määritellä, miten poissaoloihin puututaan, kuka tai ketkä ottavat asian esille ja milloin. Ei riitä, että poissaoloja vain seurataan vaan on myös määriteltävä, mitä erilaiset aikakäsitteet, kuten ”välittömästi” tai ”ensi tilassa”, tarkoittavat. Pelkän toimintamallin luominen ei riitä, on myös huolehdittava sen jalkauttamisesta niin, että koko koulun henkilökunta on sitoutunut siihen. Toimintamallin luomisessa on huomioitava, että sitoutuminen vaatii aina yhteistä keskustelua pohjaiseksi. (Tilus 2004: 148.)

Vaikka kasvatuskumppanuus kohdekoulussamme vaikutti toimivan suhteellisen hyvin ja myös tukitoimet koettiin toimiviksi, löytyi itse poissaoloihin puuttumisen prosessista kohtia, joihin tulisi kiinnittää huomiota. Prosessissa tulisi määritellä toimenpiteet, vastuhenkilöt sekä vastuut toimenpiteiden vaikutuksien seurannasta. Prosessin kehittämistä ja infopakettin kokoamista voisi työstää esimerkiksi yhteistyössä sosiaali- tai kasvatusalan opiskelijoiden kanssa. Toimintamallin tarkentamiseen kannattaa panostaa, sillä toimiva prosessi sujuvoittaa sekä koulun omaa työtä että ennen kaikkea parantaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Näin vapautuu voimavaroja ja resursseja etsiä yhdessä sopivia tukimuotoja ja hyödyntää niitä mahdollisimman tehokkaasti nuoren tukemiseksi.

7.3 Opinnäytetyön eettisyys

Eettisiä kysymyksiä pohtiessa oli syytä pitää koko ajan mielessä se, miksi teimme opinnäytetyötämme. Keräsimme tietoa ja vanhempien näkökulmia työelämäkumppaniamme varten, jotta koulu pystyisi yhdessä vanhempien kanssa tukemaan koulupoissaolijoita entistä paremmin. Kaikkein tärkeimpänä työssämme oli siis lapsen etu. Aineiston hankinnassa yritimme huomioida aineiston luotettavuuden ja rehellisyyden.

Pyrimme käyttämään kirjallista lähdetietoa mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti – sekä työtämme varten että omaa tietämystämme kasvattaaksemme.

Eettinen vastuu oli läsnä koko työskentelyn ajan. Yleisenä ohjenuoranamme toimivat Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet, jotka olemme sisäistäneet käytännössä erityisesti koulutuksemme työssäoppimisjaksoilla. Näissä ohjeissa mainitaan myös, kuinka me ihmiset tulkitsemme tekoja, sanoja, eleitä ja ilmeitä eri tavoin ja erilaisista lähtökohdista katsottuina, mikä meidän tuli huomioida haastatteluja tehdessämme. Oppaan mukaan halutessamme vaikuttaa ihmisten elämään voimavaroja lisäävästi myönteisiä ratkaisumalleja kehittäen, on havaittujen ongelmien ja epäkohtien esille tuomisen olevan tärkeää – jopa välttämätöntä. Sosiaalialan käytännön työssä tarvitaan etiikan ja eettisen ajattelun lisäksi tutkittua tietoa sekä kykyä sen käytäntöön soveltamiseksi. Siinä kiteytyi osuvasti opinnäytetyömme lopullinen päämäärä. Eettisesti kestäväään toimintatapaan katsotaan myös itsensä jatkuva ammatillinen kouluttautuminen, niinpä osallistuimme opinnäytetyötä tehdessämme aiheitamme sivuaviin seminaareihin ja koulutuksiin. (Talentia 2012: 25–29.)

Haastattelututkimuksessa nauhoitimme haastattelut, jotta saimme kaiken muistiin sellaisena, kun se oli meille kerrottu. Toimme työhömmme mahdollisimman paljon vanhempien omaa ääntä, jotta työmme ei perustu vain omaan analyysiimme ja näkemykseen. Haastatteluissa kunnioitimme haastateltavan näkemystä emmekä yrittäneet johdatella häntä vastaamaan vain tiettyihin kysymyksiin haastattelurungostamme huolimatta. Haastattelun runko toimi ajatuksen antajana ja työkalunamme haastattelun taustalla, mutta keskustelimme aiheesta hyvin vapaasti ja annoimme haastateltavalle tilaa ottaa esille myös asioita, joita emme olisi osanneet kysyä.

Haastattelunauhat säilytimme turvallisesti, niin etteivät ulkopuoliset päässeet niihin käsiksi, ja hävitimme ne asianmukaisesti purettuamme aineiston kirjalliseen muotoon. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina meitä sitoo vaitiolovelvollisuus, emmekä puhuneet haastateltavien kertomista asioista ulkopuolisille, varoimme myös tarkasti heidän asioistaan keskustelemista ulkopuolisten läsnä ollessa. Opinnäytetyöstämme häivytimme kaikki tunnistetiedot, niin etteivät haastateltavat tai heidän lapsensa ole tunnistettavissa. Koulun toivomuksesta jätimme myös koulua koskevat tunnistetiedot tämän työn ulkopuolelle.

Käyttämämme käsitteet ja termit olemme pyrkineet avaamaan kattavasti ja perustelemaan ne välttääksemme niiden väärintulkintaa tai leimaavuutta. Käytimme vain sellaisia käsitteitä, jotka olivat olennaisia työmme kannalta. Tarkastelimme työn edetessä työn eettisyyttä ja pidimme koko ajan mielessämme lopullisen tavoitteen, joka oli löytää keinoja nuorten tukemiseen ja auttamiseen. Roolimme oli olla puolueettomia tarkkailijoita ja tuoda uutta tietoa esille mahdollisimman luotettavasti ja rehellisesti.

7.4 Opinnäytetyön luotettavuus

Laadullisissa tutkimuksissa ei ole kovinkaan mielekästä käyttää kvantitatiivisista tutkimuksista tuttuja reliabiliuden (toistettavuus) ja validiuden (pätevyys) käsitteitä, mutta on kuitenkin olemassa muita tapoja tuoda esille myös kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Pyrimme työssämme tuomaan esille haastateltavien käsityksiä ja heidän mietteitään mahdollisimman paljon, jotta lopulliset tulokset kuvastivat haastateltavien ajatusmaailmaa mahdollisimman tarkoin. Perusedellytys luotettavien tulosten saamiseksi on varmistaa käsiteanalyysin avulla, että todella puhumme samoista asioista, ja varmistaa näin, että tutkitaan todella sitä asiaa, mitä alun perin oli tarkoitus. Kävimme keskeiset käsitteet läpi niistä keskustellen jokaisen haastattelun aluksi ja palasimme niihin haastattelujen kuluessa. Esimerkiksi kasvatuskumppanuus oli terminä kaikille haastateltaville jossain määrin tuttu, mutta tulkinnat siitä vaihtelivat ja käsitteen laajuus tuntui hieman yllättävän joitakin heistä.

Luotettavuutta kohentaa kaiken aineiston huomioiminen, litteroinnin oikeellisuus, sääntönmukaisuus ja tarvittava tarkkuus sekä lähteiden luotettavuus unohtamatta tutkijan tarkkaa kuvausta työn kaikista vaiheista (Hirsijärvi – Hurme 2010: 119–121). Toisaalta haastateluaineistomme luotettavuutta saattaa osaltaan vähentää se, että saimme haastateltaviksi vain äitejä, jolloin iseilta suoraan tuleva näkökulma jää huomiotta. Tämä lienee yleinen puute kartoittaessa vanhempien näkemyksiä heidän lastensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Voidaan myös pohtia, oliko meillä riittävästi haastateltavia tutkimusongelmaamme selvittääksemme. Laadullisen aineiston yhteydessä puhutaan usein saturaatioperiaatteesta, jolla tarkoitetaan aineiston kylläntymispistettä eli tilaa, jolloin aineisto ei tuota enää uutta, vaan alkaa toistaa itseään. Itse huomasimme lähes tyvämme tuota pistettä, jonka ei opinnäytetöissä kuulukaan täytyä. Sen perusteella uskomme aineistomme olevan riittävän kattava opinnäytetyön laajuisen tehtävän huolelliseen toteuttamiseen. (Kajaanin ammattikorkeakoulu n.d.)

8 Arviointi ja pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen herätti meidät näkemään kuinka yksin kodit ja koulu ovat kasvatustehtävässään. Vaikka nuorten syrjäytyminen ja sen ennalta ehkäiseminen ovat olleet viime aikoina vahvasti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa, vaatimukset kodille ja koululle ovat kohtuuttomia, kun samanaikaisesti koulujen toimintaa tehostetaan, resursseja vähennetään ja ongelmien syyt monimutkaistuvat. Seuraavassa alaluvussa pohdimme, mitä muita tahoja yhteistyössä voitaisiin hyödyntää, ja esittelemme lyhyesti yhden ilmeisen onnistuneen hankkeen, jonka avulla on pyritty tehostamaan koulupoissaoloihin puuttumisen mallia. Lopuksi käymme vielä läpi opinnäytetyömme prosessia ja sen meissä herättämiä ajatuksia.

8.1 Kasvatus on yhteinen asia

Yksittäiset koulut pystyvät kehittämään osaltaan koulun ja kodin välistä kasvatuskumppanuutta, mutta koulupoissaolojen kärjistynyttä tilannetta ratkaisemaan tarvitaan laajempaa yhteistyötä muiden instituutioiden ja toimijoiden kanssa. Mielestämme esimerkiksi perheneuvola tulisi ottaa entistä vahvemmin mukaan tukemaan kodin ja koulun yhteistä kasvatustyötä. Myös lapsiasiainvaltuutettu Maria Kaisa Aula (Lapsiasiainvaltuutettu 2012.) on opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmälle antamassaan lausunnossa, joka koski koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä, todennut että, koulutuspoliittisten keinojen lisäksi vanhemmat tarvitsevat yleisempää tukea ongelmiinsa ja vahvistusta vanhemmuuteen lasten-, nuorten- ja perhepalveluiden kautta. Aula totesi lausunnossaan, että koulun tulee kytkeytyä näihin palveluihin tiiviisti ja toimia niin, että perheet ja lapset saavat matalan kynnyksen palvelua ja varhaista tukea vaikeissa elämäntilanteissa.

Nuorisotyön tavoitteena on tukea nuorten tietä kohti aktiivista kansalaisuutta ja vahvistaa sosiaalista pääomaa sekä tukea kokonaisvaltaista kasvua ja itsenäistymistä (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos – Kasvun kumppanit n.d.). Meidän näkemyksemme mukaan nuorisotyöllä voisi olla oma roolinsa kouluissa. Nuorisotyöntekijöiden kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä luvattomien poissaolojen ehkäisemiseksi. Kunnallisen nuorisotoimen lisäksi yhteistyötä voitaisiin tehdä myös muiden organisaatioiden kuten kansalaisjärjestöjen kanssa.

Työn valmistuttua palasimme alkuperäiseen ideapaperiimme ja totesimme työn keskeisen tavoitteen säilyneen läpi eri työvaiheiden, vaikka itse luulimme työn muuttuneen paljonkin matkan varrella.

Opinnäytetyöprosessin aikana mietimme useaan kertaan niitä vanhempia, jotka eivät olisi tilanteensa vuoksi jaksaneet osallistua haastatteluihin. Jäimme pohtimaan, olisivatko heidän haastattelunsa tuoneet työhömmе lisää ulottuvuutta nostamalla esille sellaisia asioita, jotka eivät muiden vanhempien haastatteluista tulleet ilmi. Tähän emme tämän työn puitteissa saaneet vastausta, mutta uskomme esille nostettujen kehitysideoiden auttavan kaikkia samassa tilanteessa olevia vanhempia. Itse vanhempina tiedämme, että huoli lapsesta saattaa joko lamaannuttaa tai saa vanhemman toimimaan ilman selkeää päämäärää. Koulu voi tukea vanhempaa tilanteessa antamalla riittävästi tukea ja tietoa siitä, miten edetään. Vanhemmalle on tärkeää tietoa siitä, ettei hän ole tilanteessa yksin vaan koulu tukee häntä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Lähteet

Aaltonen, Mikko 2012. Koulupudokkuus ja työttömyys rikollisuuden taustatekijöinä. Rikoksentorjuntaseminaari: Turvallinen huomina rakennetaan tänään. Tampere 4.10. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkodokumentti. <www.rikoksentorjunta.fi/material/attachments/rtn/rtn/jseminaarit/tampereenseminaarin_2012alustukset/6CdYaa3p0/Mikko_Aaltonen_-_Koulupudokkuus_ja_syrjaytyminen_rikollisuuden_taustatekijoina.pdf>. Luettu 27.11.2013.

Ala-Mettälä, Helena 19.2.2011. Koulupudokkuus ruokkii rikollisuutta. Yle Uutiset. Verkkodokumentti. Päivitetty 6.6.2012. <http://yle.fi/uutiset/koulupudokkuus_ruokkii_rikollisuutta/5086684>. Luettu 27.11.2013.

Cantell Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus: pedagogisia kohtaamisia lasten ja nuorten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haasjoki, Elina – Ollikainen, Teemu 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Suomen mielenterveysseura.

Haastattelu koulukuraattori ja parkkiohjaaja 2014. Kohdekoulu. Pääkaupunkiseutu.

Helsingin kaupungin hallintokeskus 2009. Syrjäytymisen ehkäisy ja vähentäminen - työryhmän raportti. Helsingin kaupungin turvallisuusohjelman alatyöryhmä. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/hel2/ajankohtaista/Syrj%C3%A4ytymisen_ehk%C3%A4isy_ja_v%C3%A4hent%C3%A4minen.pdf>. Luettu 19.1.2014.

Hietala, Tarja – Kaltiainen, Tiina – Metsärinne, Ulla – Vanhala, Erja 2010. Nuori ja mieli : koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.

Hirsijärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Ylioppilaskustannus.

Honkanen, Eija - Suomala, Anne 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, Kristiina 2007. Kun huoli herää – Varhainen puuttuminen kouluissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen, Juha 2007. Pääkirjoitus. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. 8. vuosikerta. 12-14.

Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Kajaanin ammattikorkeakoulu n.d. Opinnäytetyöpakki. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Verkkodokumentti. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>>. Luettu 18.10.2014.

Kiuru, Krista 2013. Uusi oppiminen -seminaari 13.11. Eduskunta-talo, Helsinki. Verkkodokumentti.

<http://www.minedu.fi/OPM/Puheet/2013/11/Uusi_oppiminen.html?lang=fi> Luettu 10.3.2014.

Kurki, Leena - Nivala, Elina - Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura.

Koponen, Jari 2002. "Tulin Parkkiin. Pakko päästä rauhoittumaan!" Parkki® – toimintamallin kehittäminen osaksi peruskoulun rakenteita. Opinnäytetyö. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Humanistinen ja opetusala.

Kuronen, Ilpo 2010. Peruskoulusta elämäkouluun – Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämänkoulusta peruskoulun jälkeen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. <http://ktl.jyu.fi/img/portal/17787/Tutkimuksia_26_netti.pdf>. 324-326. Luettu 27.11.2013.

Lapsiasiavaltuutettu 2012. Lapsiasiavaltuutetun lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. Verkkodokumentti. <www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/lausunto/-/view/1848854>. Luettu 1.11.2014.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Launonen, Leevi – Pulkkinen, Lea (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lehtinen, Ismo – Lehtinen, Tiina 2007. Mikä mättää? Murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita.

Linnakangas, Ritva – Suikkanen, Asko 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3754.pdf&title=Varhainen_puuttuminen__Mahdollisuus_nuorten_syrjaytymisen_ehkaisemisessa_fi.pdf>. Luettu 27.11.2013.

Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metso Tuija, 2004. Koti, koulu ja kasvatus – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Nivala, Elina 2007. Sosiaalipedagogiikka nuorten yhteiskunnallisen kasvun tukena. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. 8. vuosikerta. 77-107.

Nuorten ystävät 2012. Lukkari palauttaa oppilaita koulutielle Seinäjoen yläkouluissa. Verkkodokumentti. <http://www.nuortenystavat.fi/index.php?id=3829&news_id=261>. Luettu 18.1.2014.

Nuorten ystävät n.d. Komiasti opintiellä -hanke. Verkkodokumentti. <http://www.nuortenystavat.fi/jarjestotoiminta/kehittaminen/komiasti_opintiella_-hanke>. Luettu 18.1.2014.

Opetushallitus n.d. a. Joustava perusopetus. Verkkodokumentti. <http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/joustava_perusopetus>. Luettu 23.9.2014.

Opetushallitus n.d. b. Perusopetus. Verkkodokumentti.
<www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus> Luettu 1.9.2014.

Opetushallitus 2011. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2011. Määräykset ja ohjeet 2011:20. Verkkodokumentti. <
http://www.oph.fi/download/132882_Perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiden_muutokset_ja_taydennykset2010.pdf> Luettu 10.3.2014.

Opetushallitus 2012a. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/yksilollinen_oppilashuolto/oppilashuollon_tuki_ja_poissaolot/luvattomat_poissaolot>. Luettu 22.1.2014.

Opetushallitus 2012b. Lastensuojelu ja oppilashuolto. Lastensuojelutarpeen selvitys. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/yksilollinen_oppilashuolto/lastensuojelu_oppilashuollossa/lastensuojelutarpeen_selvitys> Luettu 1.9.2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Perusopetuksen laatukriteerit. Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29. Verkkodokumentti.
<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm29.pdf>>. Luettu 27.11.2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 33. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihetta käsittelevä työryhmän muistio. Verkkodokumentti. <
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2005/perusopetuksen_ja_toisen_asteen_koulutuksen_nivelvaiheen_kehitta?lang=fi>. Luettu 11.10.2014.

Pelkonen, Liisa 2013. Kun nuori ei mene kouluun. Verkkodokumentti. Ylempi AMK -opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma.
<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61478/Pelkonen_Liisa.pdf?sequence=1>.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Piikki, Kaisa – Tuhkanen Noora 2012. Koulupudokkuus: syitä luvattomiin poissaoloihin ja keinoja niiden vähentämiseksi. Ylempi AMK -opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Sihvonen, Ella 2005. Lasten ja nuorten pahoinvointi: vastuullinen vanhemmuus julkisuuden valokeilassa. Sosiologian pro gradu. Helsingin yliopisto. Verkkodokumentti.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/tapahtumatiedostot/gradu_sihvonen.pdf>. Luettu 15.4.2014.

StarSoft n.d. Wilman pikaohje huoltajille. Verkkodokumentti. <
<http://www.starsoft.fi/public/?q=fi/node/5725>>. Luettu 11.10.2014.

Suomen yhtenäiskouluverkosto ry n.d. Yhdistys. Verkkodokumentti. <www.t-tiimi.com/syve/historiaa.htm> Luettu 31.8.2014.

Talentia 2012. Arki, arvot, elämä, etiikka – Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos – Kasvun kumppanit n.d. Nuorisotyö. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/nuorten/nuorisotyö>. Luettu 1.11.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – Kaventaja n.d. Palvelujärjestelmä. Muut palvelut. Verkkodokumentti. <http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/palvelujarjestelma/muut-palvelut>. Luettu 27.11.2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – Lastensuojelun käsikirja n.d.(a). Ehkäisevän lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/ehkaisevan-lastensuojelun-tavoitteet-ja-periaatteet/>>. Luettu 27.11.2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – Lastensuojelun käsikirja n.d.(b). Oppilashuolto ja Koulun sosiaalityö. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista/oppilashuolto-ja-koulun-sosiaalityo>>. Luettu 23.9.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos – Varpu-verkosto n.d. Varhainen puuttuminen. Verkkodokumentti. <http://www.varpu.fi/varpu/varhainen_puuttuminen>. Luettu 27.11.2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. Verkkodokumentti. Päivitetty 9.11. 2012. <<http://www.thl.fi/fi/thl/organisaatio/yksikot/osallisuuden-edistaminen/osallisuus-syrjaitymisen-vastaparina>>. Luettu 1.9.2014.

Tilastokeskus 2012. Koulutuksen keskeyttäminen. Verkkodokumentti. <http://www.stat.fi/til/kkesk/2012/kkesk_2012_2014-03-20_tie_001_fi.html>. Luettu 11.10.2014.

Tilastokeskus n.d. Käsitteet ja määritelmät. Koulupudokas. Verkkodokumentti. <<http://www.stat.fi/meta/kas/koulupudokas.html>>. Luettu 27.11.2013.

Tilus, Pirjo 2000. Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste. Jyväskylä: PS-kustannus. Turvaluokka 2012. Tekijät. Jari Koponen. Verkkodokumentti. <http://www.turvaluokka.fi/Turvaluokka_WEB_mastersivu47.swf>. Luettu 7.8.2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Raportti 8, 15.3. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/files/32290/TEMrap_8_2012.pdf>. Luettu 11.10.2014.

Töttö, Pertti 2004. Syvällistä ja pinnallista – teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa. Tampere: Vastapaino.

Yle Uutiset 27.8.2014. Oppivelvollisuusikä 17 vuoteen - pelastaisiko pakko pudokkaat? Verkkodokumentti. Päivitetty 28.8.2014. <http://yle.fi/uutiset/oppivelvollisuusika_17_vuoteen_-_pelastaisiko_pakko_pudokkaat/7436160>. Luettu 11.10.2014

Teemahaastattelun runko

Tutkimuskysymys: Miten kodin ja koulun välistä kasvatuskumppanuutta voidaan kehittää tukemaan nuoria niin, että luvattomat poissaolot koulusta vähenisivät ja he sitoutuisivat aktiivisemmin koulutyöskentelyyn?

Kvalitatiivinen haastattelututkimus: Miten vanhemmat kuvailevat tilannetta ja miten he kokevat asian? Millaiseksi he kuvailevat mahdollisuutensa tukea nuortaan koulunkäynnissä? Mitä he odottavat ja toivovat koululta näissä tapauksissa?

1. Yleistä kuvailua lapsesta ja perheestä

- kuvailua lapsesta; ikä, sukupuoli, luokka-aste
- kuvailua menneestä ja nykyajasta

2. Alakoulu-aika

- muistoja kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä
- koulunkäynnin sujuminen
- haasteita, huolia, tuen tarvetta?

3. Yläkoulu-aika

- nivelvaihe
- kodin ja koulun välinen yhteistyö (muutoksia?)
- koulunkäynnin sujuminen
- poissaolojen ilmeneminen
- haasteita, huolia, tuen tarvetta?
- omat tunteet ja keinot puuttua asiaan
- koulun keinot koulunkäynnin tukemiseen

4. Yhteistyö/kasvatuskumppanuus kodin ja koulun välillä

- kodin ja koulun välinen yhteistyö poissaolojen ilmetessä
- Toteutuuko kasvatuskumppanuus?
- Koulun toimintaan osallistuminen?
- Yhteistyö muiden vanhempien kanssa? Vertaistuki?
- Saako vanhempi äänensä kuuluviin?
- odotukset, toiveet ja niiden toteutuminen
- Konkreettisia keinoja parantaa yhteistyötä?

Kasvatuskumppanuus käsitteellä tarkoitetaan vanhempien ja ammattilaisten tietoista sitoutumista ja yhteisiä tavoitteita lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen

tukemiseksi. Koulun ja vanhempien tulisi kyetä tukemaan toistensa kasvatustyötä lapsen ja nuoren eduksi. Yhteistyöhön tarvitaan luottamusta, avoimuutta, keskinäistä kunnioittamista ja mahdollisuutta tulla kuulluksi. Vanhemman tulee olla tasavertaisena toimijana ja asiantuntijana lastaan koskevilla asioilla.

Kodin ja koulun hyvän yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus. Arvostukseen perustuvassa vuorovaikutuksessa koulu ja koti rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen hyvästä koulunkäynnistä ja oppimisesta. Hyvään yhteistyöhön kuuluu – aito kuuleminen, kunnioitus, luottamus (kokemus oikeudenmukaisuudesta), tasavertainen vuoropuhelu (dialogi)